

Sisekaitseakadeemia

Halduskolledž

Anni Raigna

AMETNIKKE SOLVAVATES NING TÖÖD SEGAVATES
KÕNEDES VÄÄRTEOKOOSSEISUDE TUVASTAMISE JA
TÕENDAMISE VÕIMALIKKUS HÄIREKESKUSESSE
EDASTATUD KÕNEDE NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja:

Ülle Vanaisak, MA

Tallinn 2009

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Halduskolledž	Kuu ja aasta: mai 2009
Töö pealkiri: Ametnikke solvavates ning tööd segavates kõnedes vääртеокооссеisude tuvastamise ja tõendamise võimalikkus Häirekeskusesse edastatud kõnede näitel.	
Töö autor: Anni Raigna	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
Lühikokkuvõte: Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ning sisaldab inglise keelset kokkuvõtet ning koosneb kolmest peatükist ja viiest lisast. Töö on kokku 79 leheküljel, millest töö põhiosa moodustab 47 lehekülge. Kasutatud on 54 allikat. Töö on koostatud eesmärgiga välja selgitada, kas ametnikke solvavate ja Häirekeskuse tööd segavate kõnede tegijaid on võimalik võtta vastutusele KarS § 262 alusel ning milliseid tõendeid on oluline selleks koguda või vajab Eesti positiivne õigus täiendamist uue karistatava teo lisamisega. Lõputöö aluseks on järgnev hüpotees: Häirekeskusesse ametnikke solvavate ja tööd segavate kõnede esitajaid ei ole võimalik võtta vastutusele KarS § 262 alusel, sest need teod ei vasta nimetatud süüteokoosseisule ja neid ei ole võimalik tõendada ning seetõttu vajab Eesti positiivne õigus täiendamist, et antud teod oleksid karistatavad. Uurimismeetodina kasutati Häirekeskusesse edastatud kõnede analüüsi; õigusaktide analüüsi; senise praktika analüüsi seoses õigusrikkujatest helistajate vääртеomenetlusega ja Häirekeskuse töötajate intervjuerimist, kes puutuvad kokku õigusrikkujatest helistajatega. Tuginedes teoreetilistele alustele ja uuringu tulemustele leidis autori hinnangul hüpotees kinnitust, kuna ametnikke solvavad ja tööd segavad kõned ei vasta KarS § 262 kajastatud avaliku korra rikkumise süüteokoosseisule. Kuna seadus hädaabinumbril põhjuseta helistamist ja päästekorraldajate solvamist ei reguleeri ning seda tegu ei saa karistada ka avaliku korra rikkumisena, siis pakub autor välja võimalikke lahendusi probleemi lahendamiseks.	
Võtmesõnad: Häirekeskus, vääртеomenetus, avalik kord, avalik võim	
Keywords: Alarm Center, misdemeanour procedure, public order, public safety	
Säilitamise koht:	
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Ülle Vanaisak, MA	Allkiri:
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Tanel Oppi	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. TEOORIA KÄSITLUS	8
1.1. Avalik kord	8
1.2. Avalik julgeolek	12
1.3. Avaliku võimu teostamine	13
1.3.1. Võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamine ja solvamine ..	14
1.3.2. Eritalituse vale väljakutsumine	17
1.4. Väärte toimepanemises kahtlustatavate vastutusele võtmise võimalikkus.....	17
2. UURING JA SELLE TULEMUSED	27
2.1. Häirekeskuse töö kirjeldus.....	27
2.2. Uuringu metodoloogia.....	29
2.3.1. Ametnike solvavate ja tööd segavate kõnede mõju Häirekeskuse tööle ja töötajatele.....	30
2.3.2. Häirekeskuse senine praktika õigusrikkujatega ja selle analüüs.....	31
2.3.3. Väärtekoosseisu tuvastamine Häirekeskusesse edastatud kõnedes.....	33
2.3. Uuringu tulemused	39
2.4. Uuringu analüüs	40
3. JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD	42
KOKKUVÕTE	45
CONCLUSION	48
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	51
LISA 1. PÄÄSTEAMETI AMETLIK SEISUKOHT PÄÄSTEKORRALDAJA KVALIFITSEERUMISE KOHTA VÕIMUESINDAJAKS KARS § 275 MÕISTES	56
LISA 2. INTERVJUU. IDA-EESTI KESKUSE PEAPÄÄSTE-KORRALDAJA TIINA RIISTAN. JÕHVI. 21.03.2009.....	59
LISA 3. INTERVJUU. PÕHJA-EESTI KESKUSE PEAPÄÄSTE-KORRALDAJA EVE LOOK. TALLINN. 27.03.2009.....	62
LISA 4. INTERVJUU. IDA-EESTI KESKUSE JUHATAJA MEELIS MESI. TALLINN. 27.03.2009	67
LISA 5. INTERVJUU. ARENDUS- JA VÄLJAÕPPE OSAKONNA JUHATAJA EVA RINNE. TALLINN. 27.03.2009.....	73

SISSEJUHATUS

Häirekeskuse tegevuse eesmärk on tagada Eesti Vabariigi territooriumil viibivate inimeste turvalisus, abistades neid päästevaldkonna ja meditsiinalastes küsimustes parimal viisil. Seda läbi õnnetusteadete vastuvõtmise, töötlemise ja dokumenteerimise ning sündmuskohale päästemeeskonna ja/või kiirabibrigaadi saatmise. Vajadusel teavitatakse sündmustest teisi teenistusi ja peetakse väljasõitnud meeskondadega operatiivraadiosidet.¹

Efektive abi pakkumiseks peab Häirekeskus toimima nii sisemiste kui ka väljast poolt tulevate probleemide ning tõrgeteta. Kahjuks ei ole see alati nii, kuna paljud inimesed ei mõista Häirekeskuse töö tõsidust ja vajalikkust. On neid, kes helistavad hädaabinumbri 112 ja teevad valeväljakutseid või liinil olles vaikivad. Samuti on ka neid, kes helistavad hädaabinumbri igavusest, et lihtsalt rääkida asjakohatut juttu või kes päästekorraldajatega rääkides on lugupidamatud, olgu siis helistamisel põhjus või mitte. Selline käitumine ei mõjuta mitte ainult päästekorraldajate psüühikat ja töövõimet vaid ka hädaabinumbri 112 kättesaadavust, kuna põhjusega helistajad hoiavad liini kinni ja teoreetiliselt võib tegelik abivajaja abita jääda.

Sellised akuutsed olukorrad vajavad lahendust ja ennetustööd, kuid politsei poole pöördumine pole alati tulemuslik. Kui eritalituse vale väljakutse tegemine on kriminaliseeritud tegevus, siis häirivate ja solvavate kõnede eest vastutusele võtta pole lihtne, kuna selliseid juhtumeid karistatakse praeguses praktikas karistusseadustiku (KarS) § 262 alusel ehk avaliku korra rikkumisena. Avaliku korra rikkumise, kui määratlemata õigusmõiste sisustamisel, võivad kohtuvälisel menetlejal tekkida probleemid, mis raskendavad väärteo tõendamist ja nii võivad paljud õigusrikkujad jääda karistusest.

Käesoleva töö teemaks on ametnike solvavates ning tööd segavates kõnedes väärteokoosseisu tuvastamise ja tõendamise võimalikkus Häirekeskusesse edastatud kõnede näitel. Teemavaliku põhjuseks on asjaolu, et autor töötas Häirekeskuses praktikandina ning seeläbi nähes ja kuuldes Häirekeskuse probleemi ametnike solvavate ja Häirekeskuse tööd segavate kõnede tegijatega, samuti nende karistamise komplitseeritust, otsustas hakata uurima asja problemaatilisust ning võimalikke lahendusi.

---

¹ Päästeamet. Päästekorraldaja ametijuhend. http://www.rescue.ee/hairekeskus/ametijuhendid/paastekorraldaja-ametijuhend_0 01.01.2009.

On aktuaalne käsitleda teemat olukorras, kus inimesed, kes helistavad abi vajamata hädaabinumbrile saavad karistamatult segada Häirekeskuse tööd ja/või solvata päästekorraldajaid. Teema uudsus väljendub selles, et varem ei ole autorile teadaolevalt sellisele aspektile tähelepanu pööratud ning politseil puudub kindlus väärtekoosseisu tuvastamiseks ja teadmised-oskused vajalike tõendite kogumiseks.

Käesoleva uurimistöö objektiks on väärtemenetlus, aines on Häirekeskusesse edastatud häirivate ja solvavate kõnede autorite vastutusele võtmise aluse tuvastamine. Antud töö põhiprobleemiks on see, et Häirekeskuse päästekorraldajad võtavad sageli vastu telefonikõnesid, kus helistajad reaalselt abi vajamata solvavad töötajaid või teevad lihtsalt põhjuseta kõnesid ning ühtlasi segavad sellise tegevusega Häirekeskuse tööd. Seni on paljud kuritahtlikud helistajad jäänud vastutusele võtmata, sest puudub kindel arusaam, milline süüteo koosseis on täidetud ning milliseid tõendeid ja kuidas on vaja koguda.

Põhiprobleemist tulenevalt on uurimistöö eesmärgiks välja selgitada, kas eelpool nimetatud rikkumise toimepanijat on võimalik võtta vastutusele KarS § 262 alusel ning milliseid tõendeid on oluline selleks koguda või vajab Eesti positiivne õigus täiendamist uue karistatava teo lisamisega.

Uurimistöö eesmärgist tulenevalt püstitab autor järgmise hüpoteesi: Häirekeskusesse ametnikke solvavate ja tööd segavate kõnede esitajaid ei ole võimalik võtta vastutusele KarS § 262 alusel, sest need teod ei vasta nimetatud süüteo koosseisule ja neid ei ole võimalik tõendada ning seetõttu vajab Eesti positiivne õigus täiendamist, et antud teod oleksid karistatavad. Töö eesmärgi saavutamiseks ja hüpoteesi kontrollimiseks viib autor läbi empiirilise uuringu. Uurimismeetodina kasutatakse:

1. Häirekeskusesse edastatud kõnede analüüsi;
2. õigusaktide analüüsi;
3. senise praktika analüüsi seoses õigusrikkujatest helistajate väärtemenetlusega;
4. Häirekeskuse töötajate intervjuerimist, kes puutuvad kokku õigusrikkujatest helistajatega.

Eesmärkide saavutamiseks kuulab autor valikuliselt läbi Häirekeskusesse edastatud kõnesid, kus kõne autor solvab päästekorraldajat või hoiab liini kinni ja häirib Häirekeskuse tööd. Sellest lähtuvalt analüüsib autor väärtekoosseisu tuvastamise ja tõendamise võimalikkust

KarS § 262 sisustamisel ning kitsaskohtade tekkimisel pakub välja võimalikke lahendusi antud probleemile.

Materjalid, mida uurimistöös kasutatakse on mitmekülgsed. Põhilisteks kasutatud allikateks on siseriiklikud normatiivmaterjalid ja nende eelnõud, Eesti õigusteoreetikute seisukohad ja kohtupraktika. Samuti on uurimistöös kasutatud Häirekeskuse tööd reguleerivaid õigusakte, helisalvestusi kõnedest, milles on võimalikke väärteo tunnuseid ja olemasolevate juhtumite väärteomenetluse käiku.

Tingituna püstitatud eesmärkidest ja ülesannetest on uurimistöö jaotatud kolmeks peatükiks. Igal peatükil on kindel eesmärk ja ülesanne.

Esimene peatükk on jaotatud kolmeks alapeatükiks. Uurimistöö esimese peatüki eesmärgiks on käsitleda põhilisi teoreetilisi lähtekohti. Teoreetilise tausta selgitamine aitab mõista uurimistöö teemat.

Esimeses peatükis annab autor ülevaate avaliku korra, avaliku julgeoleku ja võimukandja mõistest Eesti positiivses õiguses ning väärteo toimepanemises kahtlustatava vastutuselevõtmise võimalikkusest. Esimene peatükk aitab selgitada, kuidas on tänases õiguskorras avaliku korra, avaliku julgeoleku ja võimukandja mõiste sisustatud ning millistel alustel saab väärteo toimepanemises kahtlustatavat vastutusele võtta. Need mõisted on olulised võimalike süüteo koosseisude tuvastamisel, mille järgi võiks või saaks ametnikke solvavaid ja tööd segavaid kõnesid tegeva inimese vastutusele võtta.

Teine peatükk on jaotatud kolmeks alapeatükiks: uuringu metodoloogia, analüüs ja tulemused. Teise peatüki eesmärgiks on selgitada välja Häirekeskuse ametnikke solvavate ja tööd segavate kõnede mõju Häirekeskusele ning analüüsida Häirekeskuse senist praktikat õigusrikkujatest helistajatega. Selle tarvis on autor viinud läbi intervjuud Häirekeskuse töötajatega, kes puutuvad otseselt selliste kõnedega kokku. Samuti on autor analüüsinud erinevaid Häirekeskusesse tehtud kõnesid, milles on olemas võimalikud väärteo tunnused.

Kolmanda peatüki eesmärk on hinnata uurimistöö tulemusi, teha nendest tulenevalt järeldusi ja pakkuda välja autoripoolseid lahendusi.

Lähtudes püstitatud eesmärkidest, loodab töö autor, et käesolev uurimistöö annab lugejale

ülevaate sellest, kuidas Häirekeskuse ametnikke solvavad ja tööd segavad kõned Häirekeskust mõjutavad ja kui raske on selliseid helistajaid praeguse KarS'i järgi karistada ning pakub välja omapoolseid lahendusi helistaja vastutusele võtmiseks.

Töö normatiivne seis on 13.05.2009. Töö terviklikkuse seisukohalt ei ole võimalik mahtu vähendada.

1. TEOORIA KÄSITLUS

Uurimistöö esimese peatüki eesmärgiks on käsitleda põhilisi teoreetilisi lähtekohti. Teoreetilise tausta selgitamine aitab mõista uurimistöö teemat.

Autor annab ülevaate avaliku rahu vastastest süütegudest ning väärteo toimepanemises kahtlustatava vastutusele võtmise võimalikkusest, mis on oluline edaspidise uurimistöö arengu mõistmiseks.

Avaliku rahu all mõeldakse inimeste ühiselu aluseid, suhtlemiskorda ühiskonnas, mis eksisteerib sõltumata konkreetsest riigivõimust ja selle vormist ning mille eesmärk on tagada ühiskonnaliikmete turvalisus. Mõistet *avalik rahu* kasutatakse siinkohal *avaliku julgeoleku*, *avaliku korra* ja *avaliku võimu teostamise* (täpsemini selle korrapärase ja efektiivse toimimise) ühisnimetajana.²

1.1. Avalik kord

Riigi ülesandeks on tagada ühiskonnas kord ja turvalisus, et vähendada isikute elu, tervist ja vara ähvardavaid ohte³. Riigi julgeoleku ja avaliku korra tagamiseks peab riik looma efektiivsed normid, struktuurid ja menetlused, et teostada avalikku võimu. Kui riik seda ei tee, võib see tähendada riigi positiivse kohustuse rikkumist⁴. Selle jaoks, et avalikku korda tagada, on seadusandja kriminaliseerinud avaliku rahu vastased süüteod.

Õigusriikliku karistusõiguse ülesanne on ühiskonna kui inimeste sotsiaalse kooselu aluste kaitse. See ei ole võimalik ühiskonnas eksisteerivate põhiväärtuste kaitsmiseta. Ühiskonna põhiväärtuste vahetu kaitse väljendubki õigushüvede kaitses⁵. Üheks selliseks õigushüveks on avalik kord.

Avalik kord on põhiseadusega ettenähtud õigushüvede kogum, mis peab olema riigi poolt

---

² Sootak, J., Pikamäe, P. 2009. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 659.

³ Õiguskantsler. 2004. Õiguskantsleri 2004. aasta tegevuse ülevaade. Tallinn: Õiguskantsleri kantselei, lk 118.

⁴ Maruste, R. 2004. Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja –vabaduste kaitse. Tallinn: Juura, lk 210.

korrakaitsevahenditega tagatud⁶. Riigikohus on leidnud, et õigushüvena kaitstavat avalikku korda võib määratleda kui **tavadega, heade kommetega, normidega või reeglitega kinnistatud isikutevahelisi suhteid ühiskonnas, mis tagavad igapäevase avaliku kindlustunde ja võimaluse realiseerida oma õigusi, vabadusi ja kohustusi**⁷.

Võrreldes avaliku julgeolekuga kui universaalse õigushüvega, sõltub avalik kord ka rohkem konkreetsest ühiskonnast ja selle väärtushinnangutest, mistõttu on sellevastaste rünnakute tuvastamiseks vajalik selgitada ka konkreetse ühiskonnas kehtivad käitumisreeglid ja selle erisused võrreldes teiste sootsiumidega⁸.

Avaliku korra rikkumise süüteo koosseis KarS § 262 mõistes on **avalikus kohas teiste isikute rahu või avaliku korra muu rikkumine**, kuid KarS jätab mõiste defineerimata. KarS seletuskirja kohaselt on avalik kord, kui **üldtunnustatud käitumisnormistik, ühiskonnas omaks võetud ja ühiselureeglites väljenduv suhtlemiskord**. Avaliku korra rikkumisena vaadeldakse:

- 1) teiste isikute turvalisust, elu ja tervist ohustav ning rahu häirivat tegevust – pürotehnika kasutamine jne;
- 2) lugupidamatuse väljendamist teiste isikute suhtes – lärmitsemine, ebasüüdsate väljendite kasutamine, teiste isikute pahatahtlik tülitamine, normatiive ületava müra põhjustamine;
- 3) avalike asjade (ausammaste, linnahaljastuse, liiklusmärkide jne) rikkumist, lõhkumist, omavolilist teisaldamist;
- 4) alkoholsete jookidega seotud rikkumisi – alkoholi pruukimine selleks mitte ettenähtud kohas või avalikku kohta joobunud olekus ilmumine, samuti alaealistele alkoholi müümine.⁹

Selleks, et toimuks avaliku korra rikkumine, peaks õigusrikkumine toimuma avalikus kohas. Riigikohtu kriminaalkolleegium loeb avalikuks kohaks kohta, kuhu on ligipääs ka kolmandatel isikutel, kes pole õigusrikkujaga isiklikult seotud¹⁰. Avaliku korra rikkumine ei pea aga ilmingimata avalik olema kuna kohtupraktika on avalikuks kohaks lugenud ka

---

⁵ Anepaio, T jt. 2005. Sissejuhatus õigusteadusesse. Tallinn: Juura, lk 163.

⁶ Justiitsministeerium. Korrakaitse seaduse eelnõu seletuskiri.

http://www.riigikogu.ee/?page=en_vaade&op=ems&eid=93502&u=20090107022613 13.05.2009.

⁷ RKKK 3-1-1-32-96 - RT III 1996, 12, 167; 3-1-1-89-96 - RT III 1996, 25, 334; 3-1-1-102-03 - RT III 2003, 27, 277.

⁸ Sootak, J., Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 562.

⁹ Justiitsministeerium. Seletuskiri karistusseadustiku eelnõu juurde. Kättesaadav

<http://web.riigikogu.ee/ems/saros->

<bin/mgetdoc?itemid=991610003&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11> 13.05.2008;

¹⁰ RKKK 3-1-1-102-03 - RT III 2003, 27, 277.

näiteks isiku kodu¹¹ – piisab, kui sellega häiritakse ümberkaudsete isikute rahu; taksot¹²; isiku töökohta¹³, kus ei viibinud õigusrikkumise ajal kolmandaid isikuid ja vanglat¹⁴.

Et avaliku korra rikkumise süütekoosseis oleks täidetud, on vaja teiste isikute olemasolekut, kelle õigusi see tegu riivab. Riigikohtu kriminaalkolleegium on leidnud, et teiste isikute rahu rikkumine eeldab personalifitseeritud füüsilise isiku olemasolu, mistõttu selle all tuleb eelkõige mõista teiste isikute turvalisust, elu ja tervist ning rahu häirivat tegevust, samuti lugupidamatuse väljendamist teiste isikute suhtes, kui need teod ei moodusta eraldi süütekoosseisu¹⁵.

KarS § 262 on välja toodud ka teine mõiste - avaliku korra muu rikkumine. Avaliku korra muuks rikkumiseks peab Riigikohtu kriminaalkolleegium aga näiteks ausamba, linnahaljastuse, liiklusemärgi jms rikkumist, lõhkumist või omavolilist teisaldamist, samuti alkoholihoogiga seotud rikkumisi.¹⁶

KarS seletuskiri toob ära ka selle, et linnades ja valdades on kehtestatud avaliku korra eeskirjad, mis reguleerivad isikute käitumist avalikus kohas ning nimetavad need teod, mida mõistetakse avaliku korra rikkumiste all¹⁷. Lugeses erinevate linnade avaliku korra eeskirju, siis suuremas jaos on nad sarnased ning osades eeskirjades on üritatud ka avaliku korra mõistet sisustada, kuid see on erinevates eeskirjades erinev. Riigikohus on leidnud, et KarS § 262 ei ole blanketne koosseis, seega ei pea isiku karistamisel selle järgi viitama kohaliku omavalitsusüksuse avaliku korra eeskirjale¹⁸.

Arvestades avaliku korra mõiste tõlgendamisvõimalusi, on autor seisukohal, et tegemist on määratlemata õigusmõistega, mida pole selgelt ja üheselt siiani Eesti õiguses täpselt lahti seletatud, millest tulenevalt puudub kindel arusaam, millisel juhul ja kuidas avaliku korra rikkumise süütekoosseis on täidetud.

---

¹¹ RKKK 3-1-1-89-96 - RT III 1996, 25, 334.

¹² RKKK 3-1-1-28-02 - RT III 2002, 12, 129.

¹³ RKKK 3-1-1-134-96 – RT III, 1997, 4, 33.

¹⁴ RKKK 3-1-1-32-96 - RT III 1996, 12, 167; 3-1-1-17-99 – RT III 1999, 10, 105.

¹⁵ RKKK 3-1-1-102-03 - RT III 2003, 27, 277.

¹⁶ Sootak, J., Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 563.

¹⁷ Justiitsministeerium. Seletuskiri karistusseadustiku eelnõu juurde. Kättesaadav

<http://web.riigikogu.ee/ems/saros->

[bin/mgetdoc?itemid=991610003&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11](http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=991610003&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11) 13.05.2008;

¹⁸ RKKK 3-1-1-82-07 - RT III 2007, 45, 359.

Riigikohtu kriminaalkolleegium märgib, et põhiseadusega nõutav normi määratletuse ehk õiguselguse aste ei ole kõikide normide puhul sama. Selgemad ja täpsemad peavad olema normid, mis võimaldavad isiku õigusi piirata¹⁹. Avalik kord on lähtuvalt põhiseadusest isiku põhiõiguste ja -vabaduste piiramise aluseks, mistõttu peab avaliku korra mõiste, kui see on määratletud kogu õiguskorda hõlmavalt, olema määratletud selgelt²⁰. Selle tarvis on väljatöötamisel olev korraõiguse eelnõu määratlenud avaliku korra mõiste suhteliselt täpselt. Avalikku korda defineeritakse eelnõus eelkõige üksikisikute õiguste ja vabaduste, avalikku võimu kandvate institutsioonide ning ühiskonnas tervikuna hinnatavate moraalsete väärtuste (käitumisreeglite) kogumina, nõnda et tagatud oleks turvalisus, isikute elu ja tervise ning vara kaitse.

Avaliku korra vastaste süütegude kontekstis võib selline määratlus osutada siiski liiga laiaks, mistõttu tuleks avaliku korra antud jao tähenduses mõista avalikus kohas käitumise nõudeid korraõiguse eelnõu 4. peatüki mõistes²¹. Korraõiguse eelnõu § 55 kohaselt on avalikus kohas käitumise üldnõueteks:

1. Avalikus kohas on keelatud käituda teist isikut häirival või ohtu seadval viisil.
2. Teist isikut häirivat või ohtu seadvat viisi eeldatakse:
  - 1) teise isiku löömise, tõukamise, kaklemise, teise isiku, looma või asja pihta neid ohtu seades asjade loopimise või muu vägivaldse käitumise korral;
  - 2) teise isiku sõnaga, žestiga või muul moel solvamise, hirmutamise või ähvardamise korral;
  - 3) selleks mitte ette nähtud kohas alasti viibimise korral, mis oluliselt häirib teisel isikul koha sihipärast kasutamist;
  - 4) isikut häirival viisil talle kauba või teenuse pakkumise või häirival viisil kerjamise korral;
  - 5) magamise või telkimise korral kohas või viisil, mis oluliselt häirib teisel isikul koha sihipärast kasutamist;
  - 6) avalikus kasutuses oleva asja reostamise, rikkumise, hävitamise või ümber paigutamise korral või selle kasutamise korral muul kui ettenähtud otstarbel, sealhulgas mujale kui ettenähtud kohta jäätmete panemise korral või veekogu või purskkaevu reostamise korral või
  - 7) ilma omaniku või valdaja loata vastavalt tähistatud varisemisohhtlikus või muus ohutuse tagamiseks piiratud kohas viibimise korral, väljaarvatud ohu tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks.

Samuti vajaks avalikku korra mõiste juures lahendamist veel üks küsimus, mis puudutab

¹⁹ RKKK 3-4-1-16-05 - RT III 2006, 1, 2.

²⁰ Eha, M. 2008. Avaliku korra mõiste Eesti õiguskorras. [Magistritöö]. Tallinn: Akadeemia Nord.

avaliku korra **ruumilist ulatust**. Probleem tuleneb avaliku korra mõistest enesest ning väljendub küsimuses, kas avalik kord on turvalisuse seisund, mis peab olema tagatud avalikes kohtades (s.t kohtades, kuhu on juurdepääs põhimõtteliselt kõigil isikutel) või kuulub avaliku korra tagamise alla ka isikute õiguste ja vabaduste kaitse avalikest kohtadest väljapoole jääval territooriumil – kodu, isiklik liiklusvahend, mõni muu privaatterritoorium. Korrakaitse seaduse eelnõu juures on avaliku koha juures aluseks võetud seisukoht, mille kohaselt iga isiku õigus talle garanteeritud õigustele ja vabadustele, oma personaalsele turvalisusele ei sõltu sellest, kas isik asub avalikus kohas või mitte ning seetõttu avalikest kohtadest väljapoole jäävate kohtade välistamine korrakaitse seaduse reguleerimisalast ei oleks Eestis ilmselt põhjendatud.²² Avaliku korra “avalikkus” kõnealuse eelnõu tähenduses ei seisne mitte tema kehtimises avalikus kohas, vaid see tähendab õiguskorra selle osa kaitset, mille kaitsmine on avalikes huvides²³.

Eelnev küsimus on ilmselt ka üks kõige suuremaid valupunkte ametnike solvavates ja tööd segavates kõnedes väärtekoosseisude tuvastamises ja tõendamise probleematikas, kuna küsitavaks jääb see, kas Häirekeskus on avalik koht KarS § 262 mõistes või ei.

1.2. Avalik julgeolek

Avaliku julgeoleku all tuleb mõista nii kõigi ühiskonnaliikmete objektiivselt ohutat eksistentsi riigis kui ka elanikkonna subjektiivset usaldust sellise olukorra edasikestmisesse. Sellise subjektiiv-emotsionaalse tausta tõttu on avalikku julgeolekut kaitsvate süütegude näol tegemist poliitiliselt suhteliselt tundliku valdkonnaga ja seetõttu sisaldab KarS 16 ptk 1 jagu objektiivselt ja otseselt avalikku julgeolekut ründavate süütegude (nt § 255-256) kõrval ka selliseid, mis alles pikemas plaanis ja massiliselt korduvana võivad saada sellele tegelikult ohuks (§ 260 ja 261).²⁴

Karistusseadustiku alusel on avaliku julgeoleku vastasteks süütegudeks:

- 1) Kuritegelik ühendus (§ 255);
- 2) Kuritegeliku ühenduse organiseerimine (§ 256);

---

²¹ Sootak, J., Pikamäe, P. 2009. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 685.

²² Aedmaa, A. Avaliku korra kaitse Eesti õigusruumis. – Juridica 2004, nr 7, lk 501.

²³ Korrakaitse seaduse seletuskiri.

http://www.riigikogu.ee/?page=en_vaade&op=ems&eid=93502&u=20090329173428 13.05.2009

²⁴ Sootak, J., Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 539.

- 3) Omavoli (§ 257);
- 4) Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone ebaseaduslik ületamine (§ 258);
- 5) Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone (§ 259);
- 6) Välismaalase ilma seadusliku aluseta Eestis viibimine (§ 260);
- 7) Isikule määratud ja teatavaks tehtud koormise täitmata jätmine ning täitmise võimatusest teatamata jätmine (§ 261).

Karistusseadustiku seletuskiri avaliku julgeoleku mõistet lahti ei seleta.

Põhiseaduse tekst annab seadusandjale kasulikke viiteid sobivaks terminikasutuseks. Nimelt eristatakse põhiseaduses mõisteid „avalik kord“ ja „riigi (=avalik) julgeolek“. Viimane neist mõistetest on toodud põhiseaduse §-s 47 ning ühtlasi on see selgelt eraldatud avaliku korra mõistest. Riigi julgeoleku kaitse eesmärk on eelkõige **riigi kui terviku** kaitse, samas kui avaliku korra puhul on esiplaanil (üksik)isikute turvalisus. Riikliku julgeoleku kaitse küsimused kuuluvad julgeolekuasutuste seaduse reguleerimisalasse.²⁵

1.3. Avaliku võimu teostamine

Tulenevalt PS § 3 lg 1 esimesest lausest tuleb riigivõimu, sealhulgas karistusvõimu, teostada üksnes põhiseaduse ning sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Kuna riigivõimu teostamine üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel on ka üks õigusriigi põhimõtte väljendus, siis tuleb PS § 3 lõiget 1 lugeda koos §-s 10 väljendatud demokraatliku õigusriigi põhimõttega.²⁶ Seega kehtib Eestis demokraatlikes õigusriikides tunnustatud põhimõte, et avaliku võimu teostamisel (nii seadusandliku, täidesaatva kui ka kohtuvõimu) tuleb järgida legaalsuse põhimõtet. Kõik põhilised otsused, mis avalik võim teeb, peavad lähtuma seadustest.²⁷

Olulisemateks täidesaatva võimu asutusteks on nn. valitsusasutused (eelkõige ametid ja inspeksioonid), mille ülesandeks on **otseselt** avaliku võimu teostamine. Nende asutuste pädevuses on korralduste andmine ja keeldude panek, mitmesuguste õiguse andmine

²⁵ Aedmaa, A. Avaliku korra kaitse Eesti õigusruumis. – Juridica 2004, nr 7, lk 502.

²⁶ 3-1-1-86-07 - RT III 2008, 24, 159.

²⁷ Riigiportaal. http://www.eesti.ee/est/oigusabi/oigusest/uldiselt/mis_on_oiguse_printsiibid/?style=txt 02.05.2009.

või kohustustest vabastamine.²⁸

Vabariigi Valitsuse seaduse (VVS) § 1 lg 2 kohaselt teostab Vabariigi Valitsus täidesaatvat riigivõimu vahetult või valitsusasutuste kaudu. VVS § 39 lg 1 kohaselt on valitsusasutused riigi eelarvest finantseeritavad asutused, millele seadusega või seaduse alusel antud põhiülesandeks on täidesaatva riigivõimu teostamine. VVS § 39 lg 2 kohaselt on valitsusasutused ametiasutusteks avaliku teenistuse seaduse (ATS) § 2 tähenduses. ATS § 2 selgitab ametiasutuse mõistet. Ametiasutus on riigi või kohaliku omavalitsuse eelarvest finantseeritav asutus, kelle ülesandeks on avaliku võimu teostamine.

Uues ATS eelnõus § 4 lg 3 loetakse avaliku võimu teostamiseks järgmisi ülesandeid: 1) ametiasutuse juhtimine; 2) järelevalve teostamine; 3) riigi julgeoleku sisuline tagamine; 4) õigusemõistmise sisuline ettevalmistamine; 5) sunnivahendi rakendamine 6) riikliku süüdistuse esindamine ja selle sisuline ettevalmistamine; 7) väärtegade kohtuväline menetlemine; 8) riigi diplomaatiline esindamine ja 9) ministeeriumi valitsemisala või Vabariigi Valitsuse kui organi poliitikat kujundavate otsuste ettevalmistamine²⁹.

Eelnevast võib järeldada, et Häirekeskus teostab avalikku võimu, kuna tegemist on Päästeameti halduses oleva valitsusasutusega.

1.3.1. Võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamine ja solvamine

Autor peab vajalikuks selgitada võimuesindaja mõiste sisustamist, et välistada ametnikke solvavate kõnede võimuesindaja suhtes toimepandud süüteoaks pidamise võimalikkust KarS § 275 mõistes.

KarS kolmandas jaos „avaliku võimu teostamise vastased süüteod“ jaotises üks on välja toodud võimuesindaja suhtes toimepandud süüteona KarS § 275 – võimuesindaja või avalikku korda kaitsva muu isiku laimamise või solvamise eest seoses tema ametikohustuste täitmisega, - karistatakse rahalise karistuse või kuni kaheaastase vangistusega. Kaitstavaks õigushüveks on avalik võim. Antud paragrahv võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu

---

²⁸ Eesti Instituut. Võrguentsüklopeedia Estonica.

http://www.estonica.org/est/lugu.html?kateg=7&menyy_id=716&alam=33&leht=3 02.05.2009.

isiku mõistet ei selgita.

Avaliku võimu vastased süüteod on laiemas mõttes riigivastased süüteod, kus süüteo toimepanija ei ole ise võimukandja. Selliseid süüteod ei ründa aga mitte niivõrd riigi eksisteerimise aluseid, vaid avaliku võimu toimimise korrapärasust ja mõjusust. Ka kriminoloogiliselt ei iseloomusta vaadeldavaid süütegusid mitte niivõrd mingi konkreetse riigikorra vastane meelsus, vaid riigist üsnagi sõltumatu avaliku korra ignoreerimine.³⁰

Esmapilgul võib tunduda, et KarS § 275 alla kuulub ka Häirekeskuse päästekorraldajate solvamine. Selleks, et teada saada, kas antud paragrahv kehtib ka päästekorraldajatele, peab selgeks tegema, kuidas sisustatakse võimuesindaja või avalikku korda kaitsva muu isiku mõiste.

Karistusseadustiku kommenteeritud väljaande kohaselt on võimuesindaja isik, kes talle antud volituste alusel on pädev teostama avalikku võimu ka väljaspool oma organisatsiooni. Tulenevalt paragrahvi tekstist peab lisaks tegemist olema avalikku korda kaitsva võimuesindajaga. Kuna vastavalt politseiseaduse §-le 3 tagab avaliku korra politsei, tuleb võimuesindaja all eelkõige mõelda politseiametnikku. Arvestades aga avaliku korra mõiste suhteliselt laia sisu ja selle kaitsmise erinevaid võimalusi, võib selle kaitsmise kohustus olla ka muudel võimukandjatel. Siiski ei tohi avaliku korra kaitsmist mõista antud kontekstis liiga laialt ja seda võrdsustada avaliku võimu üldise teostamisega, mis teatud osas alati ka avaliku korra kaitsmiseks on mõeldud. Antud kuriteokoosseisu teleoloogiliselt tõlgendades tuleb asuda seisukohale, et sellega kaitstakse üksnes seda võimuesindajat, kellel lähtuvalt tema ülesannetest avaliku korra tagamisel on suurenenud oht sattuda kurjategija rünnaku ohvriks, st isik, kes peab oma ametikohustustest tulenevalt füüsilise kohaolekuga tõkestama reaalselt asetleidvaid avaliku korra rikkumisi.³¹

KarS seletuskirja kohaselt on võimuesindajate suhtes toime pandud süüteod politseiametnike³², abipolitseinike, piirivalveametnike, kohtutäiturite³³, vanglaametnike ja kriminaalhooldajate suhtes. Tegu on otseselt täitevvõimu teostavate isikute vastu suunatud

---

²⁹ Justiitsministeerium. Avaliku teenistuse seaduse eelnõu. Kättesaadav http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=40801/Avaliku+teenistuse+seaduse+eel%F5u_18.03.2009.pdf 13.05.2009.

³⁰ Sootak, J., Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 539.

³¹ samas, 586.

³² RKKK 3-1-1-68-08 – RT III, 2009, 4, 21.

³³ RKKK 3-1-1-31-07 – RT III 2007, 30, 247.

süütegudega ja KarS kolmanda jao esimese jaotise paragrahvide üks ülesanne on sätestada vastutus süütegude toimepanemise eest korra kaitsmisega tegelevate isikute suhtes seoses nende teenistuskohustuste täitmisega³⁴. Riigikohtu praktikas loetakse võimuesindajateks kohtunikke³⁵, järelevalveametnikke³⁶ ja Kaitseliidu liikmed, kes täitsid politsei juhtimisel politseile pandud kohustusi avaliku korra kaitsel³⁷.

Avalikku korda kaitsev isik on iga füüsiline isik, kes faktiliselt on asunud kaitsma avalikku korda sellevastase rünnaku puhul, kuid kes ei ole võimuesindaja ega avalikku korda kaitsev muu isik KarS § 274 mõttes.³⁸

Avalikku korda kaitsev muu isik on avaliku võimu kandja, kes olemata võimuesindaja täidab talle tema ametikohustustest tulenevalt kohustust avaliku korra kaitsmisel. Seega ei mõelda siinkohal isikut, kes küll faktiliselt kaitseb avalikku korda, kuid kes ei ole avaliku võimu kandja või kelle vastav pädevus ei tulene ametikohustustest.³⁹

Häirekeskuse peaesmärk on teenindada inimesi parimal võimalikul viisil; saata sündmuskohale välja päästemeeskondi ning kiirabibrigaadide; kaasata teisi teenistusi, ettevõtteid ja organisatsioone ning samuti korraldada informatsiooni operatiivset edastamist ja dokumenteerimist ning säilitada sündmuste andmebaasi. Autori arvates on tegemist küll avaliku võimu teostamisega, kuid mitte avaliku võimu teostamisega KarS § 275 mõistes.

Kuna päästekorraldajad päästeametnikena ei teosta avalikku võimu organisatsioonist väljaspool, ei anna inimestele seaduslikke korraldusi ega pea oma ametikohustustest tulenevalt füüsilise kohaolekuga tõkestama realselt asetleidvaid avaliku korra rikkumisi, siis järelikult ei saa nende solvamist käsitleda kui võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamise ja solvamisena KarS § 275 mõistes. Samal seisukohal on ka Päästeamet (ametlik seisukoht on Lisas 1).

---

³⁴ Justiitsministeerium. Seletuskiri karistusseadustiku eelnõu juurde. Kättesaadav

[http://web.riigikogu.ee/ems/saros-](http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=991610003&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11)

[bin/mgetdoc?itemid=991610003&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11](http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=991610003&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11) 13.05.2008;

³⁵ RKKK 3-1-1-81-02 – RT III 2002, 26, 299.

³⁶ RKKK 3-1-1-138-03 – RT III 2004, 1, 2.

³⁷ RKKK 3-1-1-71-96 – RT III 1996, 27, 356.

³⁸ Sootak, J., Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 565.

³⁹ samas, 586.

1.3.2. Eritalituse vale väljakutsumine

KarS § 278 kohaselt tuletõrje, politsei, kiirabi või muude eritalituste teadvalt vale väljakutse või väljasõidu põhjustamise eest – karistatakse rahatrahviga kuni kolmsada trahviühikut või arestiga.

Antud juhul on kaitstavaks õigushüveks avalik võim, täpsemini selle tegus funktsioneerimine, aga ka avalik julgeolek, kuna vale väljakutse tõttu käivituda võiv päästeoperatsioon võib ohtu panna päästetegevuse tegelikus ohukolde⁴⁰. Vale väljakutse all tuleb mõelda igasugust akustilist või optilist teadaannet, mis viitab tegelikult olematule häda- või ohuolukorrale ning võõra abi hädavajadusele⁴¹.

Vale väljakutsete tegemine hädaabinumbril 112 pole eriti sagedane, kuid seda tehakse ja õigusrikkujad on saanud karistada.

Kui lähtuda eritalituse vale väljakutsumise korral rikutavast õigushüvest, mis on antud juhul avaliku võimu funktsioneerimine ja avalik julgeolek, siis võib sellest ka järeldada, et korduv hädaabinumbril asjatu helistamisel ja liini kinnihoidmisel võivad olla samad tagajärjed nagu ka eritalituse valeväljakutsumisel – ehk liini kinni hoidmise tulemusena võib abivajaja jääda abita või abi viibib.

1.4. Väärteo toimepanemises kahtlustatavate vastutusele võtmise võimalikkus

Selleks, et tegu oleks õigusvastane peab olema olema õigushüve, mida rünnatakse. Õigushüve võib määratleda kui inimeste sotsiaalseks kooseluks vajalikku elulist hüve, sotsiaalset väärtust, mille kaitsmiseks tuleb rakendada riigi karistusvõimu. Sellised elulised hüved on individuaalsed (inimese elu, tervis, seksuaalne puutumatus, omand jt) või kollektiivsed (riik, avalik rahu jt). Õigushüve näol on tegemist ühiskonnas olemasolevate, sotsiaalsete hüvedega, mille muudab õigushüvedeks just nende õiguslik kaitstus. Õigushüved moodustavad ühiskonnas süsteemi, mis on üldiselt tuletatav põhiseadusest ning inimõigusi sätestavatest rahvusvahelistest aktidest⁴².

---

⁴⁰ Sootak, J., Pikamäe, P. 2009. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 720.

⁴¹ RKKK 3-1-1-50-08; RT III 2008, 36, 239.

Süüteo materiaalse määratlemise tulemusena saadakse kaks kriminaalpoliitilist otsust: esiteks, kas tegu on karistusväärne ja kas esineb selle teo karistamistarvidus, ning teiseks, kas ja millises vormis tuleb antud tegu kriminaliseerida või hoopis dekriminaliseerida. Ühelt poolt on nende lahenduste näol tegemist väärtusotsustega, mis tuleb langetada väärtuspluralistlikus ühiskonnas, teiselt poolt realiseerib riik sel teel karistusväärse ebaõiguse defineerimismonopoli.⁴³

Klassikaline õigushüveteooria lähtub põhimõttest, et tegu tuleb kriminaliseerida üksnes siis, kui seadusandja suudab osundada õigushüvele kui kaitsmist väärivale empiirilisele subsantsile.⁴⁴

Õiguse mõiste ja õiguse idee puhul on meil tegu üheliigiliste mõistetega. Nende olemust avades leiame, et nad paljuski kattuvad. Õiguse idee koosneb kolmest põhielemendist:

- 1) õiglusest;
- 2) õiguslikust garanteeritusest;
- 3) eesmärgipärasusest.

Õiglus on inimeste kooselu põhiväärtus. Täiuslik õigluse definitsioon puudub tänase päevani ja vaevalt seda kunagi leetaksegi. Õiglus ei esita õigusele nõuet „igäühele võrdselt“, pigem on see nõue „igäühele oma“. Õiguslik garanteeritus (õiguskindlus) peab tugevdama usaldust õiguskorra vastu. Õiguskindluse all mõeldakse võimalikult heatasemelist õiguse realiseerimist valdavalt selle rakendamise kaudu. See eeldab omakorda, et õigus ise oleks kindel, selge ja ühetähenduslik. Õiguse ülesanne on anda küllaldaselt üldised ja selged ettekirjutused teatud käitumise liiki ja selle määra silmas pidades. Just nii luuakse igäühele reaalne võimalus olulises ette näha, milline võiks olla ühe või teise õiguslikku tähendust omava probleemi juriidiline lahendus.⁴⁵ Kui arvesse võtta näiteks KarS § 262 mõiste „avalik kord“ määratlematust, eelkõige selle ruumilistes piirides, siis pole sellisel juhul õiguse ülesanne täidetud.

Riigi kriminaalõiguslik võim realiseerub karistusvõimuse, karistuse kohaldamises. Õigusliku aluse karistuse kohaldamiseks annab süüteo toimepanemise fakt. Süüdlast saab karistada üksnes tema poolt toimepandud süüteo eest. Seadusandjal on õigus otsustada, millised teod ta kuulutab süütegudeks ja näeb nende eest ette karistuse, millised teod on kuriteod, millised

---

⁴² Anepaio, T jt. 2005. Sissejuhatus õigusteadusesse. Tallinn: Juura, lk 163.

⁴³ Sootak, J. 2003. Karistusõiguse alused. Tallinn: Juura, lk 78.

⁴⁴ samas, 71.

⁴⁵ Narits, R. 2002. Õiguse entsüklopeedia. Tallinn: Juura, lk 33-35.

väärteod. Süütegu formaalses mõttes on tegu, mis on karistusseaduses süüteona kirjeldatud ja karistavaks kuulutatud. Süüteomõiste materiaalse määratluse moodustavad konkreetses ühiskonnas ja õiguskorras omaksvõetud arusaamad süüteo olemusest.⁴⁶

Formaalõigus jaguneb menetlusõiguseks ja täitevõiguseks. Menetlusõigus on normide kogum, mis reguleerib materiaalõiguslike normide kohaldamist – kuidas tehakse ja kes teeb kindlaks, et isik on toime pannud süüteo ja kuidas talle mõista karistus, millised on siinjuures riigi ja millised süüaluse õigused vastavalt süüdistada ja kaitsta jne. Täitevõigus reguleerib kohtu poolt mõistetud karistuse täideviimist.⁴⁷

Karistatava teo kirjeldamisel süüteokoosseisu abil kasutab seadusandja mitmesuguseid viise, millest tulenevalt on välja kujunenud teatud kindlad süüteokoosseisude tüübid. Viimase tuvastamine on vajalik normi õigeks kohaldamiseks, sellest tuleneb mitmete karistusõiguslike institutide kohaldamine (osavõtt, süüteo koht ja aeg, aegumine jne). Süüteokoosseis võib olla põhidelikt või kõrvaldelikt.⁴⁸

Süüteokoosseisude tüübid⁴⁹: 1) Põhi- ja kõrvaldelikt; 2) teo- ja tagajärjedelikt; 3) kahjustus- ja ohudelikt; 4) tegevusdelikt; 5) viiteline; 6) deskriptiivne või normatiivne; 7) lihtkoosseis, liitkoosseis või alternatiiv-aktiline; 8) täiskoosseis või kärbitud koosseis; 9) korduv, jätkuv või vältav; 10) erisubjektiga; 11) omakäeline; 12) suhtesüütegu; 13) suvalise teokirjeldusega või spetsiifilise teokirjeldusega.

Õigusdogmaatiline süsteemne süüteomõiste ehk deliktistruktuur on reegeljuhtum. See on põhidelikt, mis erisusi kõrvale jättes kujutab endast enamiku eriosa deliktide alust. Põhidelikt on täideviimises seisnev tahtlik lõpuleviidud tegevusdelikt.⁵⁰

KarS deliktistruktuur (põhidelikt) ⁵¹

Legaaldefiniitsioon: karistatakse teo eest, kui see vastab süüteokoosseisule, on õigusvastane ja isik on süüdi.

Eelkontroll: tegu ehk inimkäitumine.

⁴⁶ Anepaio, T jt. 2005. Sissejuhatus õigusteadusesse. Tallinn: Juura, lk 175-176.

⁴⁷ Sootak, J. 2002. Õpetus karistusseadusest. Tallinn: Juura, lk 10.

⁴⁸ samas, 24.

⁴⁹ Sootak, J., Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 56.

⁵⁰ Sootak, J. 2004. Süüteomõiste ja deliktistruktuur. Tallinn: Juura, lk 12.

⁵¹ samas, 13-14.

Süüteoosseis

Mõiste: käesolevas seadustikus või muus seaduses sätestatud karistatava teo kirjeldus.

Objektiivne koosseis:

1. Tegu: tegevus või tegevusetus

Tegu on inimese tahtest kantud käitumine, mis avaldub välismaailmas. Teo puudumise korral süüteoosseisu tunnuste tuvastamisele ei asuta, isiku vastutus on aga välistatud süüteoosseisu puudumise tõttu.⁵²

2. Tagajärg

Tagajärg on teost tingitud ning sellest ajutiselt ja ruumiliselt eraldatud mõju välismaailmale, teost tingitud muudatus välismaailmas või ootuspärase muudatuse ärajäämine⁵³.

3. Põhjuslik seos teo ja tagajärje vahel

Põhjuslik seos on olemas, kui tegu on tagajärje saabumise eeldus st ilma selleta ei oleks tagajärge saanud.⁵⁴

Teo- ja tagajärje seisukohalt jagunevad koosseisud formaalseteks ja materiaalsedeks ehk teodeliktideks ja tagajärjedeliktideks. Teodelikti koosseis kirjeldab ainult tegu, tagajärje saabumine ei ole koosseisus ette nähtud. Karistatav ebaõigus avaldub juba teos endas. Tagajärjedelikti koosseisu kuulub selle tagajärg, mis tuleb igal konkreetsel juhul tuvastada ja süüdlasele omistada. Suvalise teokirjeldusega koosseisu korral on oluline üksnes tagajärg, spetsiifilise teokirjeldusega koosseisu korral on oluline tegu, millega tagajärg põhjustati.⁵⁵

Subjektiivne koosseis:

1. Tahtlus

Tabel 1. Tahtluse liigid⁵⁶

	Intellektuaalne element (teadmine)	Voluntatiivne element (tahtmine)
KAVATSETUS	<i>Teab või peab võimalikuks</i>	<u>Seab eesmärgiks</u>
OTSENE TAHTLUS	<u>Teab</u>	<i>Tahab või vähemalt möönab</i>
KAUDNE TAHTLUS	<u>Peab võimalikuks</u>	Möönab

⁵² Sootak, J., Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 55.

⁵³ samas, 57.

⁵⁴ samas, 58.

⁵⁵ Sootak, J. 2002. Õpetus karistusseadusest. Tallinn: Juura, lk 25.

⁵⁶ Pikamäe, P. 2003. Süüteoosseis: subjektiivne koosseis. Tallinn: Juura, lk 46.

2. Ettevaatamatus

Ettevaatamatus on kergemeelsus või hooletus (KarS § 18 lg 1).

3. Motiiv või eesmärk

Motiiv on inimest süüteoimepanemisele viinud sisemine põhjus, tegutsemisele või tegevusetuks jäämise ergutav impulss. Motiiv on koosseisutunnus üksnes siis, kui see on seal otseselt ette nähtud. Eesmärk on inimese teadliku teo taotletava tulemuse mõtteline kujund. Eesmärk süüteo koosseisu tunnuseks tähendab ka ühtlasi selle teo toimepanemise kavatsust⁵⁷.

4. Eksimus koosseisu asjaolus

Üldistades võib öelda, et eksimus tähendab olukorda, kus isiku arusaam keelust ja seda kajastavast süüteo koosseisust ei lange kokku koosseisule vastavate tegelike asjaoludega⁵⁸.

Õigusvastasus

Mõiste: tegu, mis vastab süüteo koosseisule ja mille õigusvastasus ei ole välistatud käesoleva seadustiku, muu seaduse, rahvusvahelise konventsiooni või tavaga.

Õigusvastasust välistavad asjaolud:

1. Hädakaitse

Hädakaitse on tegu, mis on vajalik vahetu õigusvastase ründe tõrjumiseks⁵⁹.

2. Hädaseisund

Hädaseisundit võib määratleda kui vahetut ohtu enda või teise isiku õigushüvele, mida saab kõrvaldada üksnes teisele õigushüvele kahju tekitamisega⁶⁰.

3. Kohustuste kollisioon

Kohustuste kollisioon on dilemma, kus isikul on üks õiguslik kohustus, mida sa suudab täita ainult teise õigusliku kohustuse täitmatajätmise hinnaga⁶¹.

4. Muus seaduses, rahvusvahelises konventsioonis või tavas ettenähtud õigustav asjaolu

Eksimus õigustavas asjaolus:

1. Asjaolu olemasolu ekslik ettekujutamine

Sellisel juhul vastutab isik seaduses sätestatud juhtudel ettevaatamatusest toimepandud süüteo eest (KarS § 31 lg 1).

2. Asjaolu puudumise ekslik ettekujutamine

Sellisel juhul võib kohus karistust kergendada (KarS § 31 lg 2).

⁵⁷ Sootak, J., Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 59.

⁵⁸ samas, 79.

⁵⁹ samas, 124.

⁶⁰ samas, 132.

Süü

Süüpehime: isik on süüdi, kui ta on süüvõimeline ja puudub süüd välistav asjaolu.

Süüvõime

1. Süüdivus ja piiratud süüdivus

Süü eeldab, et isik oli teo ajal võimeline aru saama oma teo keelatusest ja sellest arusaamisest tulenevalt loobuma sellise teo toimepanemisest. Kui inimene ei saa sellest aru seoses sellega, et on vaimuhaige, ajutise raske psüühikahäirega, nõrgamõistuslik, nõdrameelne või muu raske psüühikahäirega, siis pole inimene süüdiv. Piiratud süüdiv on isik, kellel on teo toimepanemise ajal tuvastatud mõni eelnimetatud psüühikahäire, kuid see ei ole sel määral intensiivne, et oleks välistatud tema võime teo keelatusest aru saada või oma käitumist juhtida⁶².

2. Vanus: vähemalt 14-aastane

Alla 14 aasta vanuse isiku karistamine on süü puudumise tõttu välistatud, kuid tema suhtes võib kohaldada kasvatuslikke mõjutusvahendeid alaealiste mõjutusvahendite seaduse alusel⁶³.

3. Joove ei välista süüd

4. Juriidilise isiku süüvõime

Süüd välistavad asjaolud

1. Süü puudumine ettevaatamatuse korral
2. Keelueksimus
3. Vabatahtlik loobumine süüteokatses
4. Isikuline süüd välistav asjaolu eriosas

Karistatavuseeldused väljaspool õigusvastasust ja süüd

Autor ei pea siinkohal vajalikuks kirjutada välja karistatavuseelduseid väljaspool õigusvastasust ja süüd kuna see osa ei ole lõputöös vajalik.

Enne väärteomenetluse alustamist ja väärteomenetluse igas etapis peab menetleja analüüsima väärteomenetlust välistavaid asjaolusid. Kui nimetatud asjaolud esinevad, menetlust ei alustata ning alustatud menetlus tuleb lõpetada.⁶⁴

Väärteomenetluse seadustiku (VTMS) § 29 lg 1 kohaselt on väärteomenetlust välistavateks

---

⁶¹ samas, 136.

⁶² samas, 146.

⁶³ samas, 142.

⁶⁴ Pajula, E., Ploom, T. 2004. Väärteomenetlus II. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, lk 20.

asjaoludeks:

- 1) teos puuduvad väärteo tunnused;
- 2) isikut on juba karistatud sama teo toimepanemise eest, sõltumata sellest, kas karistus on määratud või mõistetud Eesti Vabariigis või teises riigis;
- 3) isiku suhtes on sama teo kohta tehtud väärteomenetluse lõpetamise lahend;
- 4) teos on kuriteo tunnused;
- 5) väärteo aegumistähtaeg on möödunud;
- 6) seadus, mis nägi ette karistuse väärteo eest, on kehtetuks tunnistatud;
- 7) isik, kelle suhtes alustatakse või on alustatud väärteomenetlust, on surnud või juriidiline isik on lõppenud.

VTMS § 29 lg 2 kohaselt alaealise kohta, kes ei olnud õigusvastast tegu toime pannes oma ea tõttu süüvõimeline, võib kohtuväline menetleja või kohus koostada määruse väärteoasja materjali üleandmise kohta alaealiste komisjonile.

Seadustes ei ole avatud väärteo tunnuste mõistet. Kui lähtuda KarS §-s 12 toodud süüteo koosseisude tunnustest, siis tuleb teos väärteo tunnuste puudumise all mõelda seda, et puuduvad süüteo koosseisu objektiivsed ja/või subjektiivsed tunnused. Arvestades aga seda, et tuleb hinnata ka teo õigusvastasust ja isiku süüd (KarS § 2 lg 2), siis ei ole sellise aluse nimetamine korrektne, kui võrd teo võib küll vastata väärteo koosseisu tunnustele, kuid ei ole täidetud õigusvastasuse ja/või süü nõuded. Nimetatud 3-astmelise süüteo mõiste elementide puudumine välistab isiku karistamise. Eeltoodust lähtuvalt on ettepanek sõnastada KrMS § 199 lg 1 p 1 eeskujul nimetatud väärteomenetlust välistav asjaolu järgmiselt: "Väärteomenetlust ei alustata ja alustatud menetlus tuleb lõpetada, kui puudub väärteomenetluse alus."⁶⁵

Tuginedes antud peatüki teorialle, peab autor vajalikuks hinnata KarS § 262 süüteo koosseisu tunnuseid vastavalt deliktstruktuuri kontrollskeemile.

KarS § 262 objektiivse koosseisu moodustab avalikus kohas teiste isikute rahu või avaliku korra muu rikkumine⁶⁶. Riigikohus on leidnud, et KarS § 262 objektiivne koosseis on sõnastatud abstraktselt ning selle ülemäära lai tõlgendamine võib viia õiguskindluse põhimõtte rikkumiseni. Seega peab tegemist olema teatud intensiivsuse piiri ületava ründega

⁶⁵ Koolmeister, I., Kangur, A. jne. 2007. Väärteomenetluse seadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura.

⁶⁶ Sootak, J., Pikamäe, P. 2004. Karistus seadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 562.

teiste isikute rahu või avaliku korra vastu laiemalt. Karistusõiguslik sekkumine peab sellisel juhtudel lähtuma *ultima ratio* ehk viimase abinõu põhimõttest⁶⁷. Samuti on Riigikohus leidnud, et väärtena on võimalik käsitleda vaid tegusid, millega ilmselgelt rikutakse avaliku korra sisuks olevaid norme ja reegleid⁶⁸.

Ringkonnakohus on märkinud, et avaliku korra rikkumine ja ühiskonna vastu ilmse lugupidamatuse väljendamine ei pea olema süüdlasele eesmärgiks omaette. Tähtis on, et avalikku korda objektiivselt rikutakse ilmse lugupidamatuse avaldamisega ühiskonnas heade kommete, tavade ja normidega kinnistatud isikutevahelise suhtlemise reeglistiku vastu⁶⁹. Kuna tegemist on väärttega, piisab subjektiivses koosseisus kõigi objektiivsete koosseisuasjaolude suhtes ettevaatamatusest⁷⁰.

Teo hindamisel süüteoks tuleb läbida kindlad astmed ja kindlas järjekorras. Teo õigusvastasust saab hakata tuvastama alles pärast seda, kui see on osutunud koosseisupäraseks. Deliktstruktuuri igal tasandil tuleb saada kaks alternatiivset, teineteist välistavat vastust – ei või ja. Vastusest sõltub liikumine struktuuris.⁷¹

Arvestades eeltoodud peab autor vajalikuks KarS § 262 deliktstruktuuri lahti kirjutamist. See on vajalik selleks, et analüüsida Häirekeskuse senist praktikat õigusrikkujatest helistajatega ning samuti analüüsida olemasolevate kõnede võimalikke väärtetunnuste olemasolu.

Legaaldefiniitsioon: Karistatakse teo eest, kui see vastab süüteokoosseisule, on õigusvastane ja isik on selle toimepanemises süüdi (KarS § 2).

Eelkontroll: tegu ehk inimkäitumine – avalikus kohas teiste isikute rahu või avaliku korra muu rikkumine.

Süüteokoosseis:

Mõiste: KarS § 262 - Avalikus kohas teiste isikute rahu või avaliku korra muu rikkumise eest, - karistatakse rahatrahviga kuni sada trahviühikut või arestiga.

---

⁶⁷ RKKK 3-1-1-82-07 - RT III 2007, 45, 359.

⁶⁸ RKKK 3-1-1-103-03 - RT III 2003, 27, 277.

⁶⁹ RKKK 3-1-1-116-05 – RT III 2005, 44, 432.

⁷⁰ Sootak, J., Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 564.

⁷¹ Sootak, J. 2004. Süüteomõiste ja deliktstruktuur. Tallinn: Juura, lk 38-40.

Objektiivne koosseis.

1. Tegu: Avalikus kohas teiste isikute rahu või avaliku korra muu rikkumine. Selle all peab kindlasti silmas pidama mõistete avalik koht, teised isikud ja muu avalik kord tähendusi.
2. Tagajärg: rikutakse õigushüvena kaitstavat avalikku korda.
3. Põhjuslik seos teo ja tagajärje vahel: Tagajärje on põhjustanud mainitud tegu, kui ei ole võimalik tegu mõtteliselt kõrvaldada ehk ära mõelda, ilma et ka tagajärg ära langeks⁷². Avalikus kohas teiste isikute rahu või avaliku korra muu rikkumine rikub õigushüvena kaitstavat avalikku korda.

Subjektiivne koosseis.

1. Tahtlus.
2. Ettevaatamatus: kuna tegemist on väärteoga, piisab subjektiivses koosseisus kõigi objektiivsete koosseisuasjaolude suhtes ettevaatamatusest⁷³. Seega avaliku korra rikkumine ka ettevaatamatusest on karistatav.
3. Motiiv või eesmärk.
4. Eksimus koosseisu asjaolus.

Seadus ei nõua avaliku korra rikkumise subjektiivse koosseisu tunnustena tahtluse, motiivi, eesmärgi ega ajendi tuvastamist⁷⁴.

Õigusvastasus:

Mõiste: tegu, mis vastab süüteo koosseisule ja mille õigusvastasus ei ole välistatud käesoleva seadustiku, muu seaduse, rahvusvahelise konventsiooni või tavaga.

Süü:

Inimene on avaliku korra rikkumises süüdi, kui ta on süüvõimeline (süüdiv ja vähemalt 14. aastane). Joove ei välista süüd.

Kuna avaliku korra rikkumine KarS § 262 mõistes on karistatav väärteona, siis viiakse läbi sellisel juhul väärteomenetlus, aga enne väärteomenetluse alustamist ja väärteomenetluse igas etapis peab menetleja analüüsima väärteomenetlust välistavaid asjaolusid.

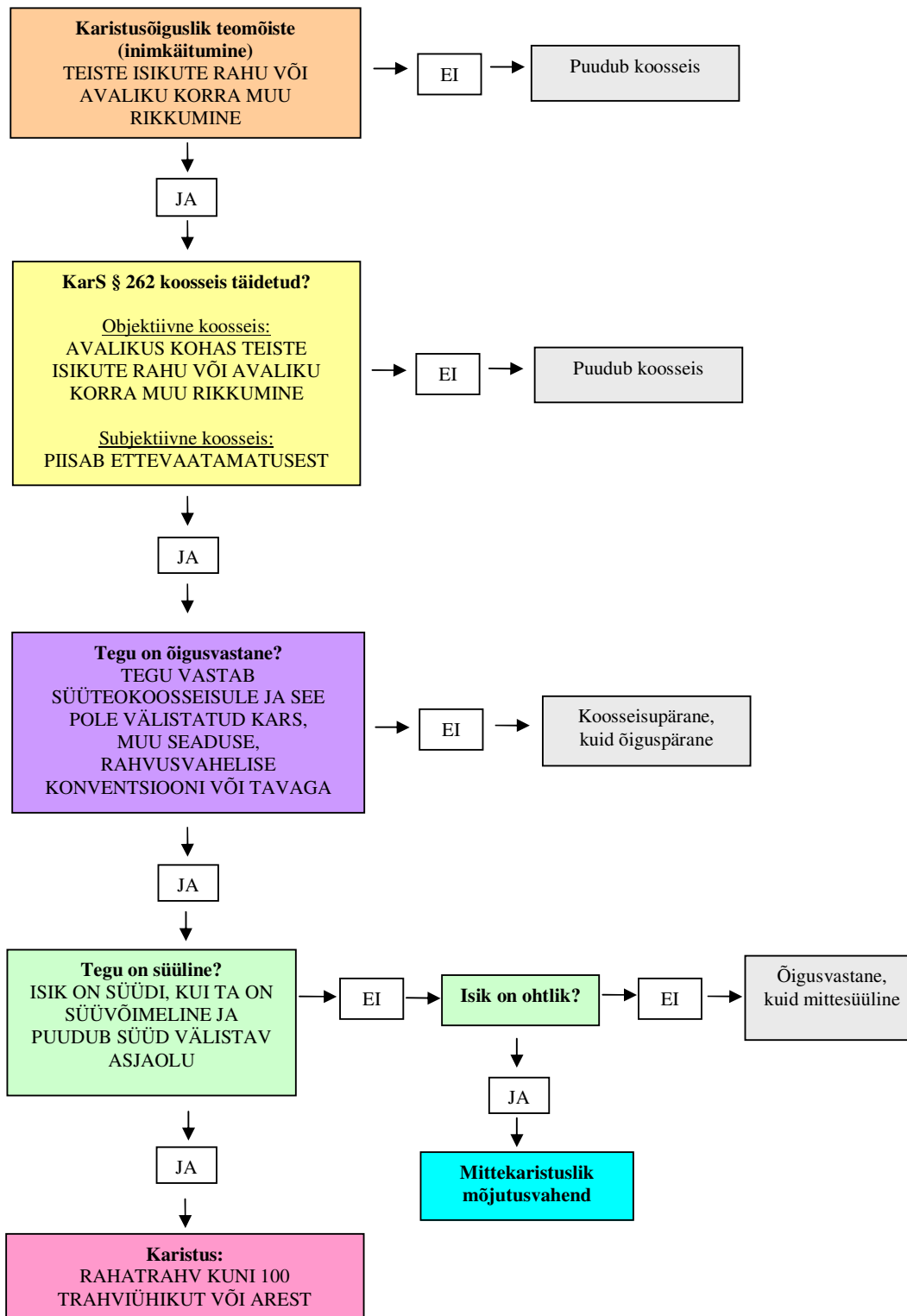
Et kõige eelnevat ilmestada tegi autor joonise KarS § 262 deliktstruktuurist vastavalt Jaan

---

⁷² Sootak, J., Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 58.

⁷³ samas, 564.

Sootaki ei-ja skeemile⁷⁵.

Joonis 1. KarS § 262 ei-ja skeem.

⁷⁴ Sootak, J., Pikamäe, P. 2009. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 687.

⁷⁵ Sootak, J. 2004. Süüteomõiste ja deliktstruktuur. Tallinn: Juura, lk 40.

2. UURING JA SELLE TULEMUSED

Teine peatükk annab ülevaate Häirekeskuse tööst ning kirjeldab uuringumeetodeid ja tulemusi. Selle peatüki eesmärgiks on selgitada välja Häirekeskuse ametnike solvavate ja tööd segavate kõnede mõju Häirekeskusele ning analüüsida Häirekeskuse senist praktikat õigusrikkujatest helistajatega. Selleks viis uurimistöo autor Häirekeskuses läbi intervjuu inimestega, kes on eelnimetatud kõnedega otseselt seotud. Samuti kuulas autor läbi mõningaid näiteid taolistest ametnike solvavatest ja Häirekeskuse tööd segavatest kõnedest ning analüüsis seda, mille alusel saaks neid karistada.

Väga oluline osa uuringust on analüüsida Häirekeskuse senist praktikat õigusrikkujatest helistajatega. Autor annab ülevaate juhtumite lahendamisest Politseiametis. Tulemused on huvitavad, kuna ühene arusaam avaliku korra mõistest on politseiprefektuurides erinev.

2.1. Häirekeskuse töö kirjeldus

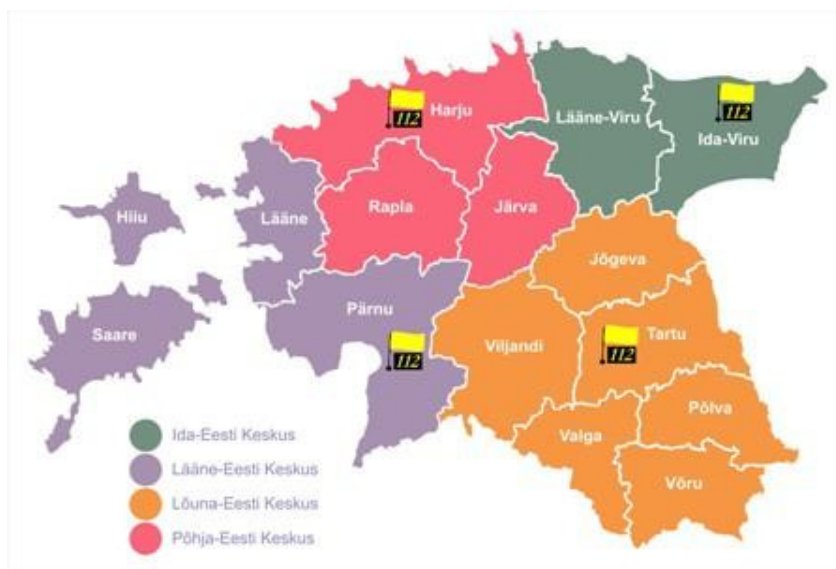
Häirekeskus on Siseministeeriumi valitsemisalas asuva Päästeameti halduses olev valitsusasutus, mis täidab talle seadusega ja seaduse alusel antud õigusaktidega pandud ülesandeid. Häirekeskus on üleriigiline spetsialiseeritud päästeasutus, mille tööpiirkonnaks on Eesti Vabariik.⁷⁶

Häirekeskus moodustati siseministri 30. novembri 2004. aasta määrusega nr 67 "Häirekeskuse moodustamine". Häirekeskuse koosseisu nähti ette neli „112“ hädaabikõnesid menetlevat regionaalset struktuuriüksust: Põhja-, Lõuna-, Lääne ja Ida-Eesti Häirekeskus. Häirekeskuse regionaalsed struktuuriüksused teenindavad igaüks oma piirkonda. Selle ilmestamiseks tõi autor välja Päästeameti kodulehelt pärineva joonise⁷⁷ (Joonis 2.)

---

⁷⁶ Siseministri 30.11.2004.a määrus nr 68 „Häirekeskuse põhimäärus“. RTL 2004, 152, 2298; RTL 2008, 10, 120.

⁷⁷ Päästeameti kodulehekülj. <http://www.rescue.ee/390> 13.05.2009.

Joonis 2. Häirekeskuse regionaalsete keskuste teeninduspiirkonnad.

Häirekeskuse põhifunktsiooniks on: õnnetusteadete vastuvõtmine ja töötlemine; päästemeeskondade ning kiirabibrigaadide sündmuskohale väljasaatmine; teiste teenistuste, ettevõtete ja organisatsioonide kaasamine, samuti informatsiooni operatiivse edastamise korraldamine ja dokumenteerimine ning sündmuste andmebaasi säilitamine⁷⁸. Häirekeskus tegutseb selgelt **koordineeriva funktsiooni kandjana** ja teostab vaid esmaste riskide hindamist 112 numbrile helistanud inimeste ütluste alusel. Häirekeskuse peamine ning kõige tähtsam roll ühiskonnas on olla valmis ning abistada elanikke mistahes ajal ja kohas, kiiret operatiivteenistuse sekkumist vajavate õnnetuste korral⁷⁹.

Selleks, et teha kiirabikutsete käsitlemine kogu riigis ühetaoliseks, on Häirekeskus 1. aprillist 2008 võtnud kasutusele käsiraamatu meditsiinikutsete töötamiseks. Kõigepealt peab päästekorraldaja tegema kindlaks kaebuse ja seejärel saab ta manuaali kasutades seada väljakutse prioriteedi.

Kuna enamik nõuded, mida Häirekeskus täitma peab realiseeritakse läbi päästekorraldajate siis sellest nähtub, et päästekorraldajate töö on keeruline ja oluline ning igasugune viivitus õigusrikkujate tõttu võib saada tõelisele abivajajale saatuslikuks.

⁷⁸ Siseministri 30.11.2004.a määrus nr 68 „Häirekeskuse põhimäärus“. RTL 2004, 152, 2298; RTL 2008, 10, 120.

⁷⁹ Vabariigi Valitsuse 23.01.2002.a määrus nr 40 „Nõuded Häirekeskusele“. RT I 2002, 10, 54; RT I 2004, 86, 591.

2.2. Uuringu metodoloogia

Töö eesmärgi saavutamiseks ja hüpoteesi kontrollimiseks viis autor läbi empiirilise uuringu.

Uurimismeetodina kasutati:

- 1) intervjuud Häirekeskuse töötajatega, kes puutuvad olulisel määral kokku õigusrikkujatest helistajate ning probleemi, kui sellisega;
- 2) Häirekeskusesse edastatud kõnede analüüsi;
- 3) senise praktika analüüsi seoses õigusrikkujatest helistajate väärteomenetlusega.

Intervjuu viis autor läbi nelja Häirekeskuse töötajaga, kes puutuvad olulisel määral kokku õigusrikkujatest helistajate ning probleemi, kui sellisega.. Intervjueeritavateks olid Ida-Eesti peapäästekorraldaja, Põhja-Eesti peapäästekorraldaja, arendus- ja väljaõppeosakonna (AVO) juhataja ja Ida-Eesti Keskuse juht.

Päästekorraldaja on päästeametnik, kes puutub otseselt kokku õigusrikkujatest helistajatega, võttes vastu kõnesid, mis Häirekeskusesse tulevad. Peapäästekorraldaja on see, kellele päästekorraldaja allub administratiivküsimustes või päästevaldkonna operatiivteenistuslikes küsimustes. Peapäästekorraldaja töötleb ka ise kõnesid. AVO juhatajat intervjueeriti seetõttu, et antud isik on Häirekeskuses töötanud aastaid, mistõttu on tal ka palju kogemusi antud uurimistöö valdkonnas. Ida-Eesti Keskuse juhiga tehti intervjuu, kuna tema vastutab Keskuses toimuva eest ning tema edastab politseisse teateid helistajatest, kes Häirekeskuse tööd segavad.

Senise praktika analüüsimisel seoses õigusrikkujatest helistajate väärteomenetlusega on autoril olemas 5 erinevat näidet erinevatest väärteomenetlustest alates Häirekeskuse moodustamisest kuni tänaseni. Valimi suurus on väike kuna Häirekeskus ei ole ametnikke solvavaid ja Häirekeskuse tööd segavate kõnede tegijaid politseisse andnud. Need põhjused selguvad intervjuudest.

Häirekeskusesse edastatud kõnede analüüsimisel tõi autor välja näiteid erinevatest kõnedest (5), mis segasid Häirekeskuse tööd, milles on väärteo tunnused või mille eest peaks Häirekeskuse seisukohalt helistajat karistama. Kõned on tehtud ajavahemikul 01.01.2008 – 01.01.2009.

2.3.1. Ametnikke solvavate ja tööd segavate kõnede mõju Häirekeskuse tööle ja töötajatele

Häirekeskuses viis autor läbi neli intervjuud, et välja selgitada milline on päästekorraldaja töö intensiivsus ja kas solvavad ja tööd segavad kõned häirivad Häirekeskuse tööd ja päästekorraldajaid tõesti nii palju, et nende tegijad peaksid karistada saama. Esimeseks intervjuueeritavaks oli Ida-Eesti peapäästekorraldaja Tiina Riistan, kes on Häirekeskuses töötanud 11 aastat (Lisa 2). Teiseks küsitletavaks oli Põhja-Eesti peapäästekorraldaja Eve Look, kes on samal alal töötanud juba 13 aastat (Lisa 3). Kolmandaks intervjuueeritavaks oli Ida-Eesti Keskuse juhataja Meelis Mesi, kellel 10 aastat staaži (Lisa 4) ning neljandaks intervjuueeritavaks oli AVO juhataja Eva Rinne, kes 23 tööaasta jooksul on jõudnud olla päästekorraldaja, peapäästekorraldaja, Põhja-Eesti Keskuse juhataja asetäitja ja ka juhataja (Lisa 5).

Intervjuu küsimused jagas autor neljaks erinevaks alateemaks – päästekorraldajate töö Häirekeskuses, ametnikke solvavad ja tööd segavad kõned, Häirekeskuse senine praktika solvavate ja tööd segavate kõnede tegijatega ja Häirekeskuse toimetulek solvavate ja tööd segavate kõnede tegijatega.

Intervjuust selgus, et Häirekeskus (HK) on ellukutsunud eelkõige inimeste jaoks neid teenindama parimal võimalikul viisil, kui inimene on otsustanud valida hädaabinumbri 112. Ääretult oluliseks peeti 112 kättesaadavust. Päästekorraldajate intensiivsust hindasid kõik intervjuueeritavad kõrgeks kuid vahelduvaks. Töö teeb intensiivseks see, et päästekorraldaja peab oma 12-tunnise valvevahetuse jooksul vastama paljudele kõnedele, tegema prioriteediotsuseid ja olema pidevalt sündmustega kursis.

Intervjuust selgus ka see, et tühikõnede hulk, kus helistatakse või telefon helistab nõ ise ja pannakse ära, võib olla päeva jooksul umbes 500. Samuti selgus, et Häirekeskusel on selliseid helistajaid, kes helistavad vahetpidamata, tehes nt 200 kõnet päevas.

Kui autor küsis, kuivõrd eelnimetatud kõned HK tööd ja päästekorraldajaid segavad, siis vastustest selgus, et segavad küll. Pöörati tähelepanu ka sellele, et sellised kõned võivad mõjutada päästekorraldaja otsust HK-s edasi töötada. Samuti selgus, et teoreetiliselt võib kuritahtliku helistaja tõttu päris abivajaja abita jääda või abi viibib. Häirekeskus mõne kõne peale nad politseisse avaldust ei tee, avalduse teevad selliste helistajate peale, mis muutuvad

koormavaks. Ametnikke solvavad ja häirivad kõned segavad oluliselt tööd eriti siis, kui päästekorraldaja tegeleb samal hetkel mingi päästesündmusega, millega peab pidevalt kursis olema. Karistuse osas olid kõik ühisel nõul, et karistuse suurus ei ole oluline, peaasi, et inimene saaks oma teost aru ja rohkem põhjusest ei helistaks.

Häirekeskuse senine praktika tööd segavate kõnede tegijatega ei ole väga edukaks osutunud, kuna politsei ei taha kaasusi menetlusse võtta. Politsei on pakkunud HK-le välja ka võimaluse, et HK tööd segavad kõned suunata politseisse. Siis politseiametnik annab korralduse kõne lõpetada ja enam mitte helistada ning kui inimene ikka helistab, siis saab teda karistada korraldusele allumatuses. Samuti on teinud politsei ettepaneku kõnede valjuhääldi peale panemist, et avaliku korra rikkumise süüteokoosseis oleks täidetud. Töösaali seisukohast pole see hea lahendus, kuna töösaalis on palju hädaabikõnesid ja valjuhääldi segab teisi.

Häirekeskuse vähene praktika politsei poole pöördumisel on tingitud sellest, et esiteks ei saa politseilt tagasisidet ja teiseks saab HK liiga palju eitavaid vastuseid menetlusse mittevõtmise kohta.

Päästekorraldaja võimalused tööd segavate ja solvavate kõnede lõpetamiseks organisatsioonisiselt on reguleerimata. Päästekorraldaja lähtub tööülesannetest ja kohustustest. Kõne katkestamine on iga päästekorraldaja enda vastutusel.

2.3.2. Häirekeskuse senine praktika õigusrikkujatega ja selle analüüs

Häirekeskus ei ole moodustumise ajast alates eriti intensiivselt tegelenud tööd segavate ja solvavate kõnede autorite ülesandmisega politseisse, kuna nagu ka intervjuust selgus ei võeta enamus juhtumeid menetlusse.

Alljärgnevalt toob autor välja 5 juhtumit, mis jõudsid politseisse:

Juhtum 1. Ajavahemikul 04.02.2006-07.02.2006 tehti tundmatu isiku poolt hädaabinumbrile 112 kokku erineva kestvusega 117 kõnet, millede käigus keegi ei rääkinud ja päästekorraldaja küsimustele ei vastanud. Antud tegevusega häiriti ja koormati põhjendamatult päästekorraldajate tööd.

Väärteoasi lõpetati otstarbekuse kaalutlustel vastavalt väärteomenetluse seadustiku § 30 lg 1 p 1 alusel. (Ida Politseiprefektuur).

Juhtum 2. Ajavahemikus 14.05.2006-31.07.2006 oli tundmatu vene keelt kõneleva noormehe poolt hädaabinumbrile 112 tehtud erineva kestvusega kokku 677 kõnet. Antud tegevusega häiriti ja koormati põhjendamatult päästekorraldajate tööd.

Väärteomenetluse käigus selgus, et õigusrikkuja on alla neljateistaastane isik ning seega ei ole süüvõimeline KarS § 33 järgi. Eeltoodu alusel ja juhindudes VTMS § 29 lg 1 p 1, VTMS § 29 lg 2 lõpetati õigusrikkuja suhtes väärteomenetlus ja saadeti väärteoasja materjalid Kohtla-Järve Linnavalitsuse alaealiste komisjonile. (Ida Politseiprefektuur).

Juhtum 3. 12.02.2007 kell 21.07 kuni kella 21.19 helistas Lääne-Eesti Häirekeskusesse meeskodanik, kelle kõne sisaldas sõimu, solvanguid ja ähvardusi, mis häiris Lääne-Eesti Keskuse tööd. Antud väärteoasjas võeti süüdlane vastutusele KarS § 262 tunnustel ja karistati rahatrahviga. (Lääne Politseiprefektuur).

Juhtum 4. 27.07.2008.a kell 03.34.03 helistati Häirekeskuse hädaabinumbrile 112 mobiiltelefonilt ning teatati Tallinnas ühe maja ees maas lamavast mehest, kelle käest jookseb verd. Päästekorraldaja tööülesannetest tulenevalt, täpsustavate küsimuste esitamisel, hakkas abikutsuja päästekorraldajat ebatsensuursete sõnadega sõimama ning katkestas kõne. Kell 03.35.50 helistas päästekorraldaja eeltoodud telefoninumbrile tagasi, et täpsustada sündmuste kohta käivaid asjaolusid ning sai järjekordse sõimu osaliseks. Hiljem, kui kiirabi sündmuspaigale jõudis, selgus tõsisasi, et tegemist on autoavariiga ja arvatavasti sooviti seda sündmust varjata. Kohale kutsuti politsei, kes tegeles sündmusega edasi. Taolised sõimukõned mõjuvad moraalselt laostavalt Häirekeskuse päästekorraldajale, mistõttu palus Häirekeskus helistanud isiku suhtes algatada väärteomenetlus ning karistada isikut vastavalt kehtivatele seadustele.

Väärteoasi võeti menetlusse ja süüdlane võeti vastutusele KarS § 262 tunnustel ja karistati rahatrahviga. (Põhja Politseiprefektuur).

Juhtum 5. Ajavahemikul 02.12.2008 kuni 03.12.2008 on tundmatu isik mobiiltelefonilt helistanud 221 korda põhjendamatult hädaabinumbrile 112. Selline tegevus segas oluliselt

Häirekeskuse tööd.

Politsei vastas avaldusele järgmiselt: "Avaldusega kaasas oleva CD-plaadi salvestuse ärakuulamisel selgus, et sissetulevad kõned ei sisalda mingit infot, sest helistaja ei ütle enamasti mitte midagi. Karistusseadustiku § 262 näeb ette vastutuse avaliku korra rikkumise eest, mille sisuks on kas avalikus kohas teiste isikute rahu või avaliku korra muu rikkumine. Avalikuks kohaks loetakse selline koht, kuhu on ligipääs ka kolmandatel isikutel, kes pole õigusrikkujaga isiklikult seotud. Teiste isikute rahu rikkumine eeldab personifitseeritud füüsilise isiku olemasolu, mistõttu selle all tuleb eelkõige mõista teiste isikute turvalisust, elu ja tervist ning rahu häirivat tegevust. Kuna antud tegevusega ei rikuta kolmandate isikute õigusi ega rahu, siis puudub antud juhtumil Karistusseadustiku § 262 kvalifitseeritav süütegu – avaliku korra rikkumine. Salvestuselt ei ole kuulda, et tehtaks eritalitusele valeväljakutse, mistõttu puudub juhtumil ka Karistusseadustiku § 278 järgi kvalifitseeritav süütegu. Esitatud avalduse alusel väärteomenetlust ei alustata vastavalt Väärteomenetluse seadustiku § 29 lg 1 p 1 järgi, sest teos puuduvad väärteo tunnused. Väärteomenetluse alustamata jätmisega mittenoostumisel on Teil õigus vastavalt Väärteomenetluse seadustiku § 59 lg 2 esitada kaebus menetleva politseiasutuse juhile." (Põhja Politseiprefektuur).

Eelnevast selgus, et juhtumite menetlusse võtmine on piirkonniti erinev. Nagu ka Eva Rinne intervjuus selgus (Lisa 5), siis Põhja Politseiprefektuur ei võta selliseid kõnesid menetlusse, kus kõne tagajärjel operatiivteenistus välja ei sõida. Samas on olemas üks kaasus, mille puhul sõimaja võeti vastusele. Kaasuste puhul, kus inimene helistab Häirekeskusesse korduvalt, ilma midagi rääkimata, on politseil väga raske millegi järgi karistada. Kui solvavad kõned saab panna, nagu politsei on soovitanud, valjuhääldi peale ja see segaks kõiki päästekorraldajaid, siis tõendamine, et korduvad ja korduvad nõ tuhikõned segavad tugevalt Häirekeskuse tööd ja omakorda rikuvad ka avalikku korda, läheb raskeks.

2.3.3. Väärteokoosseisu tuvastamine Häirekeskusesse edastatud kõnedes

Autor kuulab läbi erinevaid kõnesid, mis Häirekeskusele tehtud on. Selles alapeatükis kirjeldab autor viit kõnet, millel on väärteo tunnused ning analüüsib seda, kuidas ja mille alusel saaks õigusrikkujat karistada, kasutades selleks 1.5. peatükis kirjeldatud karistusseadustiku deliktstruktuuri kontrollskeemi. Sellest peaks saama järeldada, kas tegemist on avaliku korra rikkumisega KarS § 262 mõistes või ei.

Autor lahendas kaasused väites, et tegemist on avaliku korra rikkumisega ja tegi läbi terve deliktstruktuuri, et selgitada, kas väide on õige.

Kõne 1. Vene keelt kõnelev tüdruk või naine (Meelis Mesi intervjuus (Lisa 3) räägitud Ida-Eesti Keskuse püsiklient „laulja“) laulab vene keeles. Seejärel on vaikus ning siis räägib, et kaotas oma saapa ära. Jälle vaikus ning siis ütleb, et tal lõuna ajal kõht valutab. Päästekorraldaja vaikib kogu kõne jooksul. Imselt on helistaja juba tuttav, aga vaatamata sellele peavad päästekorraldajad kõik kõned vastu võtma. Kõne pikkus on 1 minut ja 17 sekundit.

Õigushüve: Antud juhul rikub helistaja teiste inimeste turvalisust ja õigust abile, kuna sellise kõne näol on tegemist liini kinnihoidmisega. Õigushüveks on sellisel juhul **avalik rahu**, täpsemalt **avalik julgeolek** ja samuti ka **avalik võim** ja selle funktsioneerimine, kuna häiritakse töösali tööd. Seda enam, et antud juhtumi puhul on päästekorraldaja käitumisest võimalik lugeda, et see ei ole isiku esimene kord 112 helistada, mis selgub ka intervjuust Meelis Mesiga (Lisa 3).

Väide: Kõnega rikutakse Häirekeskuses avalikku korda KarS § 262 mõistes.

Objektiivne koosseis: Laps helistab hädaabinumbri 112 ja hoiab sellise tegevusega liini kinni. Samuti segab päästekorraldaja tööd. Tegevuse tagajärjeks võib olla reaalselt abi vajava inimese abi saamata jäämine ja päästekorraldaja töö kvaliteedi langus.

Subjektiivne koosseis: Tegemist võib olla kaudse tahtlusega kuna arvatavasti ei teadvusta helistaja endale täpselt, mis selline tegu võib endaga kaasa tuua. KarS § 262 puhul piisab ettevaatamusest.

Vastutust välistavate asjaolu esinemine: Vastutust välistavad asjaolud kõnesalvestust kuulates puuduvad.

Süüd välistavate asjaolude esinemine: Helistaja võib olla küll süüdiv, kuid üheks süüd välistavaks asjaoluks antud juhtumi puhul on vanus. Kõnet kuulates jääb mulje, et helistaja võib olla alla 14-aastane, seega on tegemist süüvõimetu isikuga. Kindlasti peaks vanuse küsimust kontrollima, et sellest tulenevalt õige otsus teha.

Järeldus: Kaasuses puudub süüteo koosseis KarS § 262 mõistes, kuna tegemist pole avaliku korra rikkumisega, sest rünnatavaks õigushüveks on avaliku võimu funktsioneerimine ja kaudselt ka avalik julgeolek. Kui tegevus oleks karistatav ja helistaja on alla 14. aastane, siis eeltoodu alusel ja juhindudes VTMS § 29 lg 1 p 1 ja § 29 lg 2, tuleb helistaja suhtes väärteomenetlus lõpetada ja tõenäoliselt on mõistlik saata väärteoasja materjalid alaealiste

komisjonile.

Kõne 2. Vene keelt kõnelev väga väike tüdruklaps alustab kõnet sellega, et ütleb „tere!“. Päästekorraldaja hakkab temaga rääkima sellest, et ta ei helistaks enam 112, sest nii võib ta liini kinni hoida tõelise abivajaja jaoks. Päästekorraldaja üritab väga rahumeelselt tekitada lapses süütunnet, et ta niimoodi helistab ja Häirekeskuse tööd segab. Laps saadab teda venekeelsete väljenditega ropult pikalt. Kogu kõne jooksul laps ropendab telefoni, mingi hetk on neid mitu ja kõik ropendavad ja naeravad. Päästekorraldaja ütleb, et asi läheb politseisse ja tüdruk hakkab karjuma, et tema ei helistanud. Kõne pikkus on 2 minutit ja 32 sekundit.

Õigushüve: Nagu eelmisegi kõne puhul on õigushüveks **avalik võim** ja **avalik julgeolek**.

Väide: Laps rikub Häirekeskusesse helistades, päästekorraldaja tööd segades ja liini kinni hoides ning ropendades avalikku korda KarS § 262 mõistes.

Objektiivne koosseis: Laps helistab hädaabinumbri 112 ja hoiab sellise tegevusega liini kinni. Tegevuse tagajärjeks võib olla reaalset abi vajava inimese abi saamata jäämine. Samuti päästekorraldaja töö kvaliteedi langus.

Subjektiivne koosseis: Tegemist on ilmselt kaudse tahtlusega kuna arvatavasti ei teadvusta laps endale täpselt, mis selline tegu võib endaga kaasa tuua. KarS § 262 puhul piisab ettevaatamatusest.

Vastutust välistavate asjaolu esinemine: Vastutust välistavad asjaolud kõnesalvestust kuulates puuduvad.

Süüd välistavate asjaolude esinemine: Helistaja võib olla küll süüdiv, kuid ilmselt üheks süüd välistavaks asjaoluks antud juhtumi puhul on vanus. Kõnet kuulates jääb mulje, et helistaja on kindlasti alla 14-aastane, seega on tegemist süüvõimetu isikuga. Kindlasti peaks vanuseküsimumust kontrollima politsei.

Järeldus: Kaasuses puudub süüteokoosseis KarS § 262 mõistes, kuna tegemist pole avaliku korra rikkumisega, sest rünnatavaks õigushüveks on avaliku võimu funktsioneerimine ja kaudselt ka avaliku julgeolek. Juhindudes VTMS § 29 lg 1 p 1 väärteomenetlust ei tuleks alustada ja alustatud menetlus tuleks lõpetada, sest puudub väärteomenetluse alus. Laps on alla 14. aastane. Ilmselt pole nii väikest last vajalik mingi sanktsiooniga mõjutada. Pigem peaks juhtunust andma teada vanematele, kes selgitaks lapsele teo tõsidust. Sellist praktikat on Ida-Eesti Keskus ka praktiseerinud nagu selgub ka Meelis Mesi (Lisa 3) intervjuust. Kuna suure tõenäosusega on see kõne ühekordne ega kordu, siis segab see ainult ühe päästekorraldaja tööd. Seega ka KarS § 262 koosseis poleks täidetud.

Kõne 3. Vene keelt kõnelev mees helistab numbril 112 ja ütleb kõik võimalikud venekeelsed roppused, mis pähe tulevad. Päästekorraldaja küsib „kas see on kõik?“ ja mees ropendab veel natukene. Kõne pikkus on 12 sekundit.

Õigushüve: Hädaabinumbril 112 helistamine ja päästekorraldaja sõimamine rikub inimväärikust. Kuna kõne pikkus on niivõrd lühike, et selle aja jooksul on vähetõenäoline liini kinnihoidmisega rikkuda kellegi õigushüve elule ja tervisele, siis arvestades PS § 17, mille kohaselt ei või kellegi au ega head nime teotada, on rikutavaks õigushüveks **au ja väärikus** samuti ka **avalik võim** ja selle funktsioneerimine.

Väide: Kõnega rikutakse Häirekeskuses avalikku korda KarS § 262 mõistes.

Objektiivne koosseis: Mehe helistamine numbril 112 ja päästekorraldaja sõimamine riivab päästekorraldaja eneseväärikust ja võib häirida teisi päästekorraldajaid.

Subjektiivne koosseis: Ilmselt antud kodanik teadis sellest, et numbrile 112 niisama helistamine ja sõimamine on keelatud ja et solvamine riivab päästekorraldaja au. Seega oli see tema poolt seatud ka eesmärgiks ning tahtluse vormiks on kavatsesus. KarS § 262 puhul piisab ettevaatamatusest.

Vastutust välistavate asjaolu esinemine: Kõnesalvestuse kuulamisel vastutust välistavad asjaolud puuduvad.

Süüd välistavate asjaolude esinemine: Isikut saab õigusvastase teo eest karistada üksnes siis, kui ta on selle toimepanemises süüdi. Isik on teo toimepanemises süüdi, kui ta on süüvõimeline ja puudub süüd välistav asjaolu. Isik on süüvõimeline, kui ta on teo toimepanemise ajal süüdiv ja vähemalt neljateistaastane. Antud juhul on tegemist kindlasti üle neljateist aastase isikuga.

Järeldus: Kõnel puuduvad süüteotunnused KarS § 262 mõistes kuna selline kõne ei riku avalikku korda.

Kõne 4. Vene keelt kõnelev meeskodanik ütleb päästekorraldajale, et täna õhtul eestlastest fashistid surevad, kuna kogu Eesti pannakse põlema ja kõik saab olema kuum ning leeke täis. Hääle järgi on mees väga agressiivne. Kõne pikkus on 18 sekundit.

Õigushüve: Antud juhul on õigushüveks **avalik võim** ja selle funktsioneerimine, ähvardamise puhul inimese **vaimne tervis** ehk **vaimne heaolu** ja täide viimisel **avaliku julgeolek**. Samuti on tegu vaenu õhutamisega.

Väide: Meeskodaniku ähvardus Eesti põlema panna kuulub KarS § 262 avaliku korra muu rikkumise alla – teiste isikute turvalisust, elu ja tervist ohustavat ning rahu häiriv tegevus.

Eelduseks on jällegi see, et selliseid kõnesid on mitu ja häiritud on ka teised päästekorraldajad.

Objektiivne koosseis: Riigikohus senises praktikas on põhimõtteliselt tunnustanud, et KarS §-des 262 ja 263 sätestatud süüteo koosseisude objektiivsesse külge kuuluvat tegu - avaliku korra ja teiste isikute rahu rikkumist - võib toime panna ka verbaalselt, kui seejuures leiab tuvastamist, et sõnaliselt avaldatu rikkus objektiivses avaldumisvormis avalikku korda või teiste isikute rahu. Ähvardamine peab olema kolmandate asjasse puutumatute isikute silmis veenev, mis tähendab, et see peab olema seotud vähemalt konkreetse aja ja kohaga. Ähvardamisena ei ole vaadeldav kahju tekitamise sõnaline või konkludentne väljendamine, mis asjasse puutumatute kolmandate isikute silmis veenvust ei oma. Viimane tuleb aga kriminaalmenetluses eraldi tuvastada. Seejuures ei ole aga tähtsust asjaolul, kas toimepanijal ka tegelikult oli ähvarduse elluviimise kavatsus ja võimalus.⁸⁰ Autor arvab, et sellise kõne tegemine võis häirida päästekorraldaja vaimset heaolu ning hilisemat käitumist tööl (nt rahutus).

Subjektiivne koosseis: Karistusseadustik määratleb karistatava teo alguspunktina katsestaadiumi, s.o KarS § 25 lg 1 kohaselt tahtliku teo, mis on suunatud süüteo toimepanemisele ning mille algusest saab sama paragrahvi teise lõike kohaselt rääkida alles juhul, kui isik vastavalt oma ettekujutusele teost vahetult alustab süüteo toimepanemist. Sellise teoplaani avaldamise näol ei ole aga tegemist isegi kuriteo ettevalmistamisstaadiumi kirjeldusega, vaid enda võimalike, tulevikus võib-olla realiseeritavate plaanide avaldamisega. Selline teoplaani teatavaks tegemine ei ole aga KarS järgi iseenesest karistatav, hoolimata väljaõeldu võimalikust moraalsest või eetilise hukkamõistetavusest.⁸¹ Seda ei saa kindlaks teha, kas tegemist oli tahtlusega Eesti põlema panna või tahtlusega päästekorraldajat ähvardada. KarS § 262 puhul piisab ettevaatamatusest.

Vastutust välistavate asjaolu esinemine: Kõnesalvestuse kuulamisel vastutust välistavad asjaolud puuduvad.

Süüd välistavate asjaolude esinemine: Isikut saab õigusvastase teo eest karistada üksnes siis, kui ta on selle toimepanemises süüdi. Isik on teo toimepanemises süüdi, kui ta on süüvõimeline ja puudub süüd välistav asjaolu. Isik on süüvõimeline, kui ta on teo toimepanemise ajal süüdiv ja vähemalt neljateistaastane. Antud juhul on tegemist kindlasti üle neljateist aastase isikuga. Seda, kas ta on süüdiv, selle peaks kindlaks tegema juba politsei. Ka joove on antud helistaja puhul võimalik, kuigi joove süüd ei välista.

Järeldus: Tegemist ei ole avaliku korra rikkumisega KarS § 262 mõistes kuna sellise kõnega

---

⁸⁰ RKKK 3-1-1-7-07 - RT III 2007, 22, 181.

⁸¹ RKKK 3-1-1-7-07 - RT III 2007, 22, 181.

rikuti pigem töösaali tööd, aspektist, et üks päästekorraldaja võis saada häiritud sellest kõnest ja tema töövõime peale seda võis langeda.

Kõne 5. Neiu helistab uusaastaõöl Häirekeskusesse, et saada abi kuna sõber sai ilutulestikuga haavata. Päästekorraldaja selgitab asjaolusid ning ütleb, et abi tuleb teisest linnast kuna kohalik kiirabi on väljakutsel. Neiu helistab teist korda ja on äärmiselt endast väljas, sõimab teist päästekorraldajat ja küsib, miks keegi tööd ei tee maksumaksja raha eest ja küsib kas inimene polegi oluline, et abi välja ei saadeta. Päästekorraldaja selgitab rahulikult ja arusaadavalt, et kohalik kiirabi on hõivatud ja tegeleb prioriteetsemate õnnetustega ning abi saabub esimesel võimalusel. Neiu ei saa sellest aru, sõimab päästekorraldajaid ning ähvardab abi 5 minuti jooksul mittesaabumisel televisiooni minna. Kokku tegi neiu kolm kõnet. Kaks viimast on ebaviisaka sisuga. Teise kõne pikkus on 2 minutit ja 11 sekundit ning kolmanda kõne pikkus on 55 sekundit.

Õigushüve: Antud juhul on õigushüveks nii **inimese au ja väärikus** kui ka **avalik võim** ja selle funktsioneerimine ning **avalik julgeolek**.

Väide: Neiu rikkus avalikku korda KarS § 262 mõistes.

Objektiivne koosseis: Tüdruk helistas mitu korda Häirekeskusesse, kuna oli vihane, et kiirabi ei saabu nii ruttu, kui vaja. Kuna päästekorraldaja oli talle ilusti selgitanud kuidas asjad toimivad ja neiu sellest aru ei tahtnud saada, siis oma hilisemate kõnedega häiris ta Häirekeskuse töösaali tööd, hoides liini kinni ning solvates päästekorraldajat.

Subjektiivne koosseis: Tegemist oli otsese kavatsusega, kuna tüdruk seadis eesmärgiks Häirekeskusesse mitu korda asjatult helistada ning päästekorraldajat solvata. KarS § 262 puhul piisab ettevaatamusest.

Vastutust välistavate asjaolu esinemine: Kõnesalvestuse kuulamisel vastutust välistavad asjaolud puuduvad.

Süüd välistavate asjaolude esinemine: Võimalik joove ei välista süüd, samuti tuleks kontrollida, kas tegemist on üle 14. aastase isikuga. Kõnet kuulates on ilmselt tegemist süüdiva inimesega.

Järeldus: Kõnel puuduvad süüteotunnused KarS § 262 mõistes kuna selline kõne ei riku avalikku korda. Kui tegu oleks karistatav, siis helistaja, olles süüvõimeline, võib saada karistatud.

Eelnevatest kaasustest ja nende lahendustest võib järeldada, et on keeruline täita KarS § 262 süüteokoosseisu, kuna süüteotunnused puuduvad. Autori arvates ei rikuta Häirekeskusesse

helistamisega avalikku korda, kuna avaliku korra tagamine on eelkõige isikutevaheliste suhete tagamine ühiskonnas. Kõned Häirekeskusele ei ole seotud isikutevaheliste suhete tagamisega, vaid avaliku teenuse pakkumisega. Seega ei rikota antud juhul avalikku korda kui õigushüvet. Häirekeskusesse helistamise korral on aga rikutavaks õigushüveks **avalik võim** ja selle funktsioneerimine, kuna selline tegevus segab töösaali tööd ning **avalik julgeolek**, sest tõeline abivajaja võib jääda abita või abi viibib.

Teisest küljest näitasid eelnevad kõnede näited, et helistajaks võib tihtipeale olla laps, abivajaja või kõne pikkus võib olla äärmiselt lühike. Sellistel puhkudel tuleb HK-ses kõigepealt kindlaks teha, kas sellised kõned tõesti rikuvad Häirekeskuse ja päästekorraldajate tööd ning vajavad karistamist. Kui see mure oleks sellega lahendatud, siis jääb teine probleem – mida teha nendega, kes helistavad Häirekeskusesse tihedalt ja segavad tõsiselt töösaali tööd?

2.3. Uuringu tulemused

Intervjuudest selgus, et päästekorraldajate töö on raske ja äärmiselt intensiivne. Selle tõestamiseks kirjeldati ka Häirekeskuse tööd ja eesmärke, mida teostatakse läbi päästekorraldajate. Päästekorraldaja võtab oma 12-tunnise valvevahetuse jooksul tunnis vastu mitukümmend kõne, mida nad peavad töötleva, dokumenteerima, prioriteete selgitama jne. Päästekorraldaja peab kõne võtma vastu seitsme sekundi jooksul ning kõne töötleva ja eritalituse välja saatma minuti jooksul. Selliste tõsiste kõnede vahele tulevad tihti ka kõned, mis pole abivajajatelt vaid inimestelt, kes arvavad, et ongi normaalne helistada hädaabinumbri ja häirida Häirekeskuse tööd. Seda siis läbi päästekorraldaja vaimsete võimete proovile paneku või hädaabinumbri kättesaadavuse ja teeninduskvaliteedi mõjutamisega.

Häirekeskus on üritanud probleemiga tegeleda, kuid puudub kindlus, et helistajat karistatakse. Siiani on Häirekeskuses olnud selline praktika, et mõned üksikud helistajad on võetud vastutusele KarS § 262 alusel, aga lõppkokkuvõttes ei olda ühisel nõul, kas Häirekeskusesse helistamine, ametnike solvamine ja töö segamine on avaliku korra rikkumine või ei. Asja teeb veel ebakindlamaks fakt, et senine praktika koostöös politseiga on olnud ebaedukas, kuna enamus kaasuseid on menetlusse võtmata jäetud ning paljud puhul pole lihtsalt tulemuseni – et rahurikkuja lõpetaks helistamise – jõutud. Selle ilmestamiseks on ka häid näiteid kaasustest, mis pole politseini jõudnud, kuigi õigushüve on rünnatud (2.3.3. peatükk) või mis

on politseini jõudnud, kuid enamalt jaolt tulemusteta (2.3.2. peatükk).

Kui lugeda 2.3.2. peatüki kaasuseid, siis on ilmselge, et prefektuuriti võetakse avaliku korra rikkumist erinevalt. Kui päästekorraldaja solvamist on karistatud, siis helistajaid, kes helistavaid sadu kordi päevas, midagi rääkimata ja segavad sellega töösaali tööd ilmselt rohkemgi veel kui solvavad kõned, jäävad karistusega kuna sellisel juhul on veelgi raskem tõestada teo olemist avaliku korra rikkumine. Samas, kui vaadata neid mõningaid näiteid, mis autor on toonud välja peatükis 2.3.3. kõnedest, mis võivad segada ja ka segavad hädaabinumbri kvaliteetset toimimist, siis on näha, et inimesed, kes korda rikuvad, jäävad karistusega kuna Häirekeskusesse helistamine, päästekorraldajate solvamine ja Häirekeskuse töö segamine ei ole kriminaliseeritud, kuigi võiks olla. Samuti on politseil olnud raskusi õiguse rakendamisel, kuna tegu saab olla kriminaliseeritud või ei – politsei aga on käitunud mõlemat moodi – karistanud teo eest ja mitte karistanud.

Autor on seisukohal, et Häirekeskus on seni kasutanud õiget praktikat helistajate suhtes, kes pole süüvõimelised. Meelis Mesi kirjeldas oma intervjuus (Lisa 3) ilmekalt, kuidas päästekorraldajad tegutsevad selliste kõnede puhul. On selge, et alla 14. aastast, kes on väga noor ega mõista oma teo tõsidust, ei ole mõistlik karistada. Mõjusam moodus on teavitada laste vanemaid või selgitada lapsele tema teo tõsidust ja tagajärgi. Kui see ei anna tulemust siis tasub pöörduda alaealiste komisjoni poole, et abi saada. Teist tüüpi helistajaid on süüdimatud inimesed, kelle helistamiste hulk ja sisu võib Häirekeskusele olla tõsiselt koormavaks ja suureks katsumuseks. Kuna süüdimatut inimest politsei karistada ei saa, siis on mõistlik, et selliseid asju aitaks lahendada kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajad. Neil on piisavalt võimu ja pädevust, et aidata lahendada probleemi süüdimatute inimestega.

2.4. Uuringu analüüs

Käesoleva uurimistöö hüpoteesiks on see, et Häirekeskusesse ametnikke solvavate ja tööd segavate kõnede esitajaid ei ole võimalik võtta vastutusele KarS § 262 alusel, sest need teod ei vasta nimetatud süüteo koosseisule ja neid ei ole võimalik tõendada ning seetõttu vajab Eesti positiivne õigus täiendamist, et antud teod oleksid karistatavad. Tuginedes teoreetilistele alustele ja uuringu tulemustele leidis autori hinnangul hüpotees kinnitust, kuna ametnikke solvavad ja tööd segavad kõned ei vasta KarS § 262 kajastatud avaliku korra rikkumise süüteo koosseisule.

Põhjus, miks see nii on, on see, et Häirekeskusesse helistamisega ei rikota avalikku korda kui kaitstavat õigushüve. Häirekeskuse helistamisega kaasneb töösaali koormuse suurenemine ja selletõttu ka päästekorraldajate töö asjatu häirimine, seega on rikutav õigushüve avalik võim ja selle funktsioneerimine. Samuti võib kuritahtlike kõnede tagajärjeks olla ka see, et tõeline abivajaja võib jääda õigeaegse reageeringuta. Sellisel juhul rikutakse kaudsel avalikku julgeolekut. Samuti jääb KarS § 262 puhul küsitavaks, kas Häirekeskus on avalik koht või ei. Pidades silmas, et üldjuhul kolmandate isikute juurdepääs Häirekeskuse töösaali on piiratud, siis suure tõenäosusega ei saa seda Riigikohtu lahendeid silmas pidades ka avalikuks kohaks pidada, sest kolmandate isikute juurdepääs praktiliselt puudub.

Kuna Häirekeskusesse helistamine ja päästekorraldajate solvamine ei ole kriminaliseeritud tegu, siis politsei väärteomenetlust ei alustata vastavalt väärteomenetluse seadustiku § 29 lg 1 p 1 järgi, sest teos puuduvad väärteo tunnused. Praktika aga näitab, et politsei on üritanud siiski Häirekeskuse olukorda lahendada, tõlgendades tegu kui avaliku korra rikkumist ja karistades kuritahtlikku helistajat KarS § 262 alusel.

Kui hädaabinumbril helistavaid kuritahtlikke helistajaid ei saa KarS § 262 alusel vastutusele võtta, siis tekib küsimus, mida saab teha selleks, et lahendada Häirekeskuse probleem kuritahtlike helistajatega, kes teoreetiliselt võivad rikkuda ka kolmandate isikute õigusi abisaamisel (avalik julgeolek), rääkimata päästekorraldajate töötegemist (avalik võim) ja vaimset heaolu. Selles püüab autor selgust saada kolmandas peatükis – järeldused ja ettepanekud.

3. JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD

Uuringu tulemustest selgus, et Häirekeskus on ellukutsunud selleks, et aidata abivajajaid, kes on helistanud hädaabinumbrile 112. Kuna Häirekeskuse tööd ja eesmärgid, mis on väga keerulise sisuga ja rasked, täidetakse läbi päästekorraldajate, siis on oluline, et päästekorraldajad teeksid oma tööd hästi ja et hädaabiteenus toimiks võimalikult parimal viisil. Vastavalt töö raskusastmele ja intensiivsusele on päästekorraldajate tööd lihtne segada, eriti kui silmas pidada seda, kui palju nad peavad päevas kõnesid töötlemata ja seda, kui palju neist kõnedest ei ole asjakohased. Paljud inimesed ei anna endale aru, kuhu nad helistavad ja mis nende tegevuse tagajärjed on. On palju inimesi, kes helistavad hädaabinumbril lihtsalt ajaviitmiseks, et kellegagi rääkida ja seda mitte ühe korra, vaid lugematul arvul kordi. Samuti on neid, kes kuritahtlikult helistavad: räägivad asjakohatut juttu, teevad valeväljakutseid või lihtsalt sõimavad. Põhjuseid on erinevaid. Kuid kui valeväljakutsete puhul on lihtne - inimest saab vastutusele võtta, siis ülejäänud helistajatega on asi raskem.

Kui praktikas on Häirekeskus teinud politseile avaldusi eelpool nimetatud inimeste kohta avaliku korra rikkumises süüdistatavana, siis intervjuudes selgub, et asjale on käega löödud kuna tulemust ei nähta. Sellised juhtumid jäetakse menetlusse võtmata ja inimesi ei karistata, olgugi, et nende helistamised võivad Häirekeskusele olla tõeliseks koormaks. Selline tegu pole kriminaliseeritud, kuigi kõike eelnevat arvesse võttes peaks olema, kuna hädaabinumber on kõigi jaoks oluline – selle toimimine, kättesaadavus, kvaliteet jne. Kuna hädaabinumbrile kuritahtlik helistamine pole otseselt seadusega reguleeritud, siis puudub ka organisatsiooni sisene ühtne regulatsioon. Otsustus, mida selliste kõnedega teha ja kuidas käituda on jäetud päästekorraldajate kanda ja samuti peavad nad ka ise oma tegude eest vastutama.

Kui hädaabinumbril asjata helistamine ja Häirekeskuse töö segamine oleks karistatav, siis teo tõendamine oleks lihtne. Häirekeskusel on olemas kõik vajalikud tõendid, mida politseile esitada – 1) kõnesalvestus; 2) kui kõnekaardiga helistatakse, siis helistaja telefoninumber; 3) kui kõnekaardita helistatakse, siis telefoni operaatori number; 4) päästekorraldaja(te) tunnistus ja 5) mõningal juhul ka inimese aadress, kui ta selle välja on öelnud.

Kuna seadus hädaabinumbril põhjusega helistamist ja päästekorraldajate solvamist ei reguleeri ning seda tegu ei saa karistada ka avaliku korra rikkumisena, siis pakub autor välja võimalikke lahendusi antud probleemile.

* Üheks võimaluseks ametnike solvavate kõnede tegijate karistamiseks, oleks täiendada KarS § 275 „võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamine ja solvamine“ paragrahvi päästekorraldajaga. Kuna päästekorraldaja ei teosta avalikku võimu organisatsioonist väljaspool ega pea oma ametikohustustest tulenevalt füüsilise kohaolekuga tõkestama realselt asetleidvaid avaliku korra rikkumisi, siis järelikult ei saa neid võtta kui võimuesindajana või avalikku korda kaitsva muu isikuna. Sellisel juhul oleks ka päästekorraldaja solvamine karistatav, nagu seda on ka näiteks politsei lühinumbril 110 kõnesid vastu võtvate politseiametnike solvamisega. Siinkohal lisab autor, et peab ebaotstarbekaks seda, kui päästekorraldaja pöörduks sellise murega tsiviilkohtusse, kuna esiteks võib selliseid kõnesid olla päevas mitmeid ja teiseks näitab kohtupraktika, et moraalse kahju hüvitamise nõue on väga keeruline, kuna tekkida võivad probleemid sellega, et tõestada, et tõesti on inimesele moraalne kahju tekitatud, samuti on keeruline leida õiglast kahjuhüvitamist. Samuti on kohtupraktikas leitud, et iga au teotamise juhtumi puhul pole põhjust mõista välja rahalist kompensatsiooni⁸². Kui arvesse võtta ka intervjuu tulemusi, siis selgus, et HK peaesmärk ei ole inimesi karistada vaid see, et inimesed lõpetaksid asjata hädaabinumbrile helistamise. Kui päästekorraldajad läheksid KarS § 275 alla ja nende solvajaid saaks karistada sellisel moel, siis suure tõenäosusega mõtleks iga solvaja enne, kui helistaks numbril 112, kuna siis nad teaksid kindlalt, et selline võimalus on olemas ja nad peavad oma tegude tagajärgede eest vastutama. Samas jääb ainult selle paragrahvi täiendamisega HK-le ikka veel üks probleem – probleem helistajatega, kes ei solva vaid helistavad niivõrd palju ja põhjusega, et see koormab HK tööd oluliselt.

* Kuna eritalituse valeväljakutse tegemine on KarS § 278 kohaselt karistatav, siis autor peab parimaks lahenduseks täiendada eelnimetatud paragrahvi pealkirja „ja hädaabinumbri teadlikult põhjendamatu koormamine“ või „ja Häirekeskuse tegevuse teadlik takistamine“ ja teksti vastavalt pealkirjale – Tuletõrje, päästeteenistuse, politsei, kiirabi või muude eritalituste teadvalt vale väljakutse, väljasõidu põhjustamise või Häirekeskuse tegevuse teadliku takistamise eest – karistatakse rahatrahviga kuni kolmsada trahviühikut või arestiga. Kuna igasugune kuritahtlik helistamine, kui seda tehakse korduvalt, häirib hädaabinumbri kättesaadavust ja ka päästekorraldajate tööd, siis võib ka see tegevus tuua raskeid tagajärgi. Kaitstavaks õigushüveks on avalik võim ja selle funktsioneerimine ning ka avalik julgeolek, sest liini koormamise tõttu võib abivajaja jääda õigeaegse reageeringuta ja abita. Samamoodi võiks karistatavad olla ka sellised kõned, kus helistaja abi kutsumisel ei ole valmis koostöök ja ainult karjub ning sõimab ja eritalituse abi viibib selle tõttu või jääb sootuks hiljaks. Sellisel

juhul võivad kahjud olla juba suuremad, pidades silmas inimeste vara ja/või elu ning tervist.

* Nagu ka Meelis Mesi poolt intervjuus välja pakutud lahendus, mida ka Euroopas on hakatud kasutusele võtma, on üheks võimaluseks see, et korduva helistaja telefoninumber blokeeritakse kui see segab Häirekeskuse tööd oluliselt. Iseenesest on see üheks võimaluseks, aga autori arvates on selline tegevus arvestades hädaabinumbri eesmärki ja olemust, õigusvastane. See rikub ühte paljudest põhiseaduse põhimõtetest – võrdse kohtlemise printsiipi. PS § 12 kohaselt on kõik inimesed seaduse ees võrdsed ja kedagi ei tohi diskrimineerida mittemingisuguste asjaolude tõttu. Kui inimesel puuduks võimalus helistada hädaabinumbril, ükskõik mis põhjustel, siis tegemist oleks põhiseaduse rikkumisega, kuna inimene ei ole teistega võrdne. Seda, kuidas ja miks sellist asja Euroopas lubatakse, ei oska autor siinkohal öelda.

* Üheks võimaluseks, mida pakkus ka Eva Rinne intervjuus (Lisa 5) välja, on Eesti positiivse õiguse täiendamine uue karistatava teo lisamisega. Aastaks 2015 on Siseministeriumil plaanis luua ühendatud Häirekeskus, mis tähendab seda, et kõik hädaabikõned, olgu need siis politsei, merepääste vms, tulevad kõik ühtsele hädaabinumbrile 112. Kuna Eestis ongi ainult üks hädaabinumber, siis peaks selle kasutamine olema seadusega reguleeritud. Kindlasti peaks hädaabinumbril kuritahtlike kõnede tegemine olema karistatav, kuna selle numbri toimimine on ka üheks ühiskonna turvalisuse hüveks. Autori arvates sobiks antud koosseis sellisel juhul KarS 16 peatüki „avaliku rahu vastased süüteod“ kolmanda jao „avaliku võimu vastased süüteod“ alla. Kuna Häirekeskus teostab valitsusasutusena avalikku võimu, siis hädaabinumbril kuritahtlik helistamine on avaliku võimu vastane süütegu ja segab eelkõige avaliku võimu funktsioneerimist. Kui selline kuritahtlik tegevus on karistatav, siis tekib ka inimestel teatud hoiak, et seda numbrit tuleks kasutada tõesti ainult häda korral ja mitte niisama. Iseenesest oleks see hea lahendus ja sobiks ka Häirekeskusele ning päästekorraldajatele, kes selliste kõnede pärast tõeliselt nõrdinud on. Heaks näiteks on Ida-Eesti peapäästekorraldaja Tiina Riistani reageering autori uurimistöo teemale, ütlusega, et see on ilmselt kogu vabariigi päästekorraldajate unistus, et kunagi ka nende kaitseks mingi seadus vastama hakkaks.

---

⁸² RKKK 3-2-1-11-04 – RT III 2004, 6, 66.

KOKKUVÕTE

Käesoleva uurimistöö teemaks oli ametnikke solvavates ning tööd segavates kõnedes väärteokoosseisude tuvastamise ja tõendamise võimalikkus Häirekeskusesse edastatud kõnede näitel.

Autor kirjutas uurimistöö sellisel teemal, kuna oli Häirekeskuses praktilial ja suheldes sealsete inimestega selgus, et Häirekeskusel on tõsine mure ametnikke solvavate ja tööd segavate kõnedega ning sellega, et sellised helistajad saavad seda segamatult teha, kuna politseil puudub kindlus väärteokoosseisu tuvastamiseks.

Autor kirjeldas oma töös Häirekeskuse tööd ja eesmärgi, samuti selle toimimist ning päästekorraldajate töö intensiivsust. Seda selleks, et tõestada kui oluline on hädaabinumbri toimimine ja kättesaadavus. Kuna Häirekeskuses on pidevalt probleeme ametnikke solvavate ja tööd segavate kõnede tegijatega, kelle karistamine on komplitseeritud, kuna puudub kindel arusaam, milline süüteo koosseis on täidetud ning milliseid tõendeid ja kuidas on vaja koguda, siis pidas autor vajalikuks välja selgitada, milles seisneb probleem ja kuidas antud probleemi lahendada saaks. Selleks näitas autor oma töös, kuidas praeguse karistuseseadustiku järgi on eelpool nimetatud kõnede autoreid võimatu karistada.

Kui senini on selliste kõnede kohta politseisse avaldus esitatud KarS § 262 avaliku korra rikkumisena, siis nüüdseks seda enam ei tehta, sest juhtumeid ei võeta menetlusse. Põhiprobleemist tulenevalt oli uurimistöö eesmärgiks välja selgitada, kas eelpool nimetatud rikkumiste toimepanijaid on üldse võimalik võtta vastutusele KarS § 262 alusel ning milliseid tõendeid on oluline selleks koguda või vajab Eesti positiivne õigus täiendamist uue karistatava teo lisamisega.

Uurimistöö hüpoteesiks oli: Häirekeskusesse ametnikke solvavate ja tööd segavate kõnede esitajaid ei ole võimalik võtta vastutusele KarS § 262 alusel, sest need teod ei vasta nimetatud süüteo koosseisule ja neid ei ole võimalik tõendada ning seetõttu vajab Eesti positiivne õigus täiendamist, et antud teod oleksid karistatavad.

Töö eesmärgi saavutamiseks ja hüpoteesi kontrollimiseks viis autor läbi empiirilise uuringu.

Uurimismeetodina kasutati: 1) Häirekeskusesse edastatud kõnede analüüsimist; 2) õigusaktide analüüsimist; 3) senise praktika analüüsimist seoses õigusrikkujatest helistajate väärtemenetlusega ja 4) Häirekeskuse töötajate intervjuerimist, kes puutuvad kokku õigusrikkujatest helistajatega.

Uurimistulemustes selgus, et kuritahtlike helistajate näol ei ole Häirekeskuses tegemist pseudoprobleemiga vaid tõsise probleemiga, mille vastu kahjuks Häirekeskus on jõuetu midagi tegema. Olukorra teeb veel ebakindlamaks fakt, et senine praktika koostöös politseiga on olnud ebaedukas, kuna enamus kaasuseid on menetlusse võtmata jäetud ning paljude puhul pole lihtsalt tulemuseni – et rahurikkuja lõpetaks helistamise – jõutud.

Uurimistööst selgus, et ametnikke solvavad ja tööd segavad kõned ei täida KarS § 262 avaliku korra rikkumise süüteokoosseisu, kuna kuritahtlikud kõned ei riku õigushüvena kaitstavat avalikku korda. Häirekeskuse helistamisega kaasneb töösaali koormuse suurenemine ja selletõttu ka päästekorraldajate töö asjatu häirimine, seega on rikutav õigushüve avalik võim ja selle funktsioneerimine. Samuti võib kuritahtlike kõnede tagajärjeks olla ka see, et tõeline abivajaja võib jääda õigeaegse reageeringuta. Sellisel juhul rikutakse kaudselt ka avalikku julgeolekut. Samuti jääb KarS § 262 puhul küsitavaks, kas Häirekeskus on avalik koht või ei. Pidades silmas, et üldjuhul kolmandate isikute juurdepääs Häirekeskuse töösaali on piiratud, siis suure tõenäosusega ei saa seda Riigikohtu lahendeid silmas pidades ka avalikuks kohaks pidada, sest kolmandate isikute juurdepääs praktiliselt puudub.

Viimases peatükis tegi autor uurimistöö tulemustest järeldusi ja pakkus omapoolseid lahendusi, kuidas probleemi kuritahtlike helistajatega annaks Häirekeskuses täna lahendada.

Esiteks pakkus autor välja lahenduse täiendada KarS § 275 „võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamine ja solvamine“ paragrahvi päästekorraldajaga kuna hetkel see paragrahv päästekorraldajatele ei laiene. Lahendus oleks aga poolik, sest inimesed, kes helistavad hädaabinumbriks niisama ja segavad töösaali tööd, jääksid endiselt karistusest.

Teiseks ja ka autori arvates mõistlikumaks lahenduseks oli täiendada KarS § 278 „eritalituse vale väljakutsumine“ paragrahvi pealkirja „ja Häirekeskuse tegevuse teadlik takistamine“ ja teksti vastavalt pealkirjale – „Tuletõrje, päästeteenistuse, politsei, kiirabi või muude eritalituste teadvalt vale väljakutse, väljasõidu põhjustamise või Häirekeskuse tegevuse teadliku takistamise eest – karistatakse rahatrahviga kuni kolmsada trahviühikut või arestiga.“

Kuna igasugune kuritahtlik helistamine kui seda tehakse korduvalt, häirib hädaabinumbri kättesaadavust ja ka päästekorraldajate tööd, siis võib ka see tegevus tuua raskeid tagajärgi. Kaitstavaks õigushüveks on avalik võim ja selle funktsioneerimine ning ka avalik julgeolek, sest liini koormamise tõttu võib abivajaja jääda õigeaegse reageeringuta ja abita.

Kolmas võimalik lahendus autori arvates oli Eesti positiivse õiguse täiendamine uue karistatava teo lisamisega. 2015 aastaks on Siseministeeriumil plaanis luua ühendatud Häirekeskus, mis tähendab seda, et kõik hädaabikõned, olgu need siis politsei, merepääste vms, tulevad kõik ühtsele hädaabinumbrile 112. Kuna Eestis on ainult üks hädaabinumber, siis peaks selle kasutamine olema seadusega reguleeritud. Kindlasti peaks hädaabinumbril kuritahtlike kõnede tegemine olema karistatav, kuna selle numbril toimimine on ka üheks ühiskonna turvalisuse hüveks.

Lähtudes eeltoodust leidis autor, et sissejuhatuses püstitatud hüpotees leidis uurimuse käigus kinnitust. Häirekeskusesse ametnikke solvavate ja tööd segavate kõnede esitajaid ei ole võimalik võtta vastutusele KarS § 262 alusel, sest need teod ei vasta nimetatud süüteo koosseisule ning neid ei ole võimalik tõendada. Kuna uurimistöös selgus, et ametnikke solvavad ja muud asjakohatud helistamised segavad kõigi elanike jaoks olulise hädaabinumbri 112 toimimist ja kättesaadavust, siis autor usub, et antud tegu on karistusväärne ja see tuleks kriminaliseerida.

CONCLUSION

The present thesis focused on the possibility of establishing and providing evidence of misdemeanors by using the example of the insulting and work disrupting calls made to the Alarm Center.

The author of the thesis chose this topic because she did her internship at the Alarm Center and while communicating with the employees it came apparent that the Center has serious problems with insulting and work disrupting calls. A serious problem was also the fact that there is actually little to do to stop malicious callers because the police have serious difficulties in enforcing the law when it comes to such violations.

The author of the present thesis described the work and goals of the Alarm Center; the way the Alarm Center operates, and the overall workload of the rescue leaders. The aim of this part of the thesis was to prove and show how important the availability and efficiency of the emergency number really is. The author believed that it was important to explain what the problem is and how to solve it because the Alarm Center has had a constant problem with insulting and disrupting callers, the punishing of whom is complicated due to the lack of a common understanding which elements of offence have been committed, and which are the evidence that should be collected and how. With that in mind, the author tried to show how the current Penal Code makes it impossible to punish malicious callers.

Until recently, such calls were reported to the police under Penal Code section 262 as violations of public order; however, currently people have discontinued reporting because usually no legislative proceedings follow. Deriving from the main problem, the aim of this thesis was to find out whether it is even possible to hold responsible the aforementioned offenders under Penal Code section 262, if so, then what kind of evidence is required to punish those callers; and if not, then it could be that Estonian positive law needs an amendment with the addition of another punishable act.

The hypothesis of the thesis proposed that it is impossible to punish the authors of those insulting and work disrupting calls under Penal Code section 262 mainly because those offences do not comply with the elements of the abovementioned law which in turn makes it impossible to prove those offences. Thus, it can be proposed Estonian positive law needs an amendment that would render those offences punishable.

The author conducted empirical research in order to achieve the goal of the research and check the initially proposed hypothesis. Used research methods were: 1) Analysis of calls made to the Alarm Center 2) Analysis of different legislations 3) Analysis of the current practice dealing with malicious callers and legislative proceedings 4) Interviewing the employees of the Alarm Center who have had to deal with malicious callers in the past.

The research showed that malicious callers are no pseudo-problem, but they propose a serious problem, against which the Alarm Center is unfortunately powerless. The situation is made even more uncertain by the fact that the collaboration with the Police in the past has been unsuccessful because in most of the cases no legislative proceedings have followed, and often it has been impossible to have positive results and stop malicious callers.

The research also showed that insulting and work disrupting calls do not comply with the elements of Penal Code section 262 that deals with disturbing public order, because malicious calls do not disturb public order which otherwise is protected by the law. However, since malicious false alarm calls result in overburdening the Alarm Center, and in unnecessary disruption of rescue leaders work, then the violation is against the legal rights of a public authority and its functions. In addition, the result of those malicious false alarm calls could be that the genuine caller does not receive help in time. If this is the case then there is also an indirect violation against public safety. What it more, Penal Code section 262 renders it unclear whether the Alarm Center is a public place or not. When keeping in mind Estonian Supreme Court decisions in the past, the possibility of establishing the working areas of the Alarm Center as public places is not very likely, because third party access to those areas is very limited.

The author draws conclusions in the last chapter of the thesis, and offers some possible solutions how to deal with and what to do with those malicious callers today. There are several possible solutions.

Firstly, the author proposes to make amendments to Penal Code section 275 –“insulting and slandering representatives of state authority or persons protecting public order” – so that this section would also cover instances when such offences are committed against rescue leaders, to whom currently this section does not apply. However, this solution would not be fully effective because people who call emergency phone just for fun would still remain

unpunished.

The second and in the author's opinion more effective solution would be to change the heading of Penal Code section 278 – “making false calls to the emergency service” and “and purposefully disrupting the work of the Alarm Center” – and then also change the rest of the text according to the heading: “knowingly making false calls to the Fire Safety Office, Rescue Service, Police, Ambulance, or to any other emergency services, and causing them to respond to the call, and thus, intentionally disrupting the work of the emergency services results in a fine of 300 fine units or imprisonment.” If malicious false alarm calls are done repeatedly then it disrupts the work of the Alarm Center and the availability of the emergency phone, and thus, such activity can ultimately have serious consequences. With this amendment the legal rights of public authority and its functions, and public order would be protected because overburdening the emergency phone may result in genuine callers not receiving help in time.

A third solution in the author's opinion would be to amend Estonian positive law by adding another punishable act. By 2015, Estonian Ministry of the Interior plans to have a united Alarm Center, which means that all emergency calls, be it to the Police, to the Sea Rescue or to any other emergency service, are all made to one emergency phone (112). Since Estonia has only one emergency phone, then its use should be regulated by the law. Making malicious false alarm calls to this number should be punishable, because the functioning and accessibility of this number is one of the elements of public safety.

Considering what has been said before, it can be said that the conducted research supported the initially proposed hypothesis. It is impossible to punish the makers of insulting and work disrupting calls under Penal Code section 262, because such acts do not correspond to the elements of the abovementioned law, and thus, it is impossible to prove the criminal nature of those acts. The research showed that insulting callers and any other malicious false alarms reduce the accessibility and proper function of emergency phone 112, and thus, the author believes that such malicious calls should be punishable and made illegal.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Kirjanduslikud allikad

Aedmaa, A. Avaliku korra kaitse Eesti õigusruumis. – Juridica 2004, nr 7, lk 499-504.

Anepaio, T. 2005. Sissejuhatus õigusteadusesse. Tallinn: Juura.

Koolmeister, I., Kangur, A. jne. 2007. Väärteomenetluse seadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura.

Maruste, R. 2004. Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja –vabaduste kaitse. Tallinn: Juura.

Narits, R. 2002. Õiguse entsüklopeedia. Tallinn: Juura.

Pajula, E., Ploom, T. 2004. Väärteomenetlus II. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Sootak, J. 2002. Õpetus karistusseadusest. Tallinn: Juura.

Sootak, J. 2003. Õigusvastatus. Süü. Tallinn: Juura.

Sootak, J. 2003. Karistusõiguse alused. Tallinn: Juura.

Sootak, J. 2004. Süüteomõiste ja deliktistruktuur. Tallinn: Juura.

Sootak, J., Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura.

Sootak, J., Pikamäe, P. 2009. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura.

Truuväli, E-J jt. 2002. Eesti Vabariigi põhiseadus: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS.

Õiguskantsler. 2004. Õiguskantsleri 2004. aasta tegevuse ülevaade. Tallinn: Õiguskantsleri kantselei.

Internetimaterjal

Justiitsministeerium. Seletuskiri karistusseadustiku eelnõu juurde. Kättesaadav <http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=991610003&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11>

Seletuskiri Riigikogu otsuse „Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015 heakskiitmine“ eelnõu juurde. http://www.riigikogu.ee/?page=en_vaade&op=ems&eid=298761&u=20090107021737

Päästeameti kodulehekül. Kättesaadav www.rescue.ee

Justiitsministeerium. Korrakaitseaduse eelnõu seletuskiri. Kättesaadav http://www.riigikogu.ee/?page=en_vaade&op=ems&eid=93502&u=20090107022613

Justiitsministeerium. Avaliku teenistuse seaduse eelnõu. Kättesaadav http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=40801/Avaliku+teenistuse+seaduse+eel%F5u_18.03.2009.pdf

Riigiportaal. http://www.eesti.ee/est/oigusabi/oigusest_uldiseelt/mis_on_oiguse_printsiibid/?style=txt

Eesti Instituut. Võrguentsüklopeedia Estonica. http://www.estonica.org/est/lugu.html?kateg=7&menyy_id=716&alam=33&leht=3

Õigusaktid

Eesti Vabariigi põhiseadus. 28. juuni 1992. RT 1992, 26, 349; RT I 2007, 33, 210.

Karistusseadustik. 6. juuni. 2001. RT I 2004, 61, 364; RT I 2008, 54, 305.

Väärteomenetluse seadustik. 22. mai. 2002. RT I 2002, 50, 313; RT I 2008, 58, 323.

Vabariigi Valitsuse seadus. 13. detsember 1995. RT I 1995, 94, 1628; RT I 2009, 11, 67.

Avaliku teenistuse seadus. 25. jaanuar 1991. RT I 1995, 16, 228; RT I 2008, 8, 57.

Politseiseadus. 20.september. 1990. RT I 1990, 10, 113; 2008, 28, 181.

Vabariigi Valitsuse 23.01.2002.a määrus nr 40 „Nõuded häirekeskusele“. RT I 2002, 10, 54; RT I 2004, 86, 591)

Siseministri 30.11.2004. a määrus nr 68 „Häirekeskuse põhimäärus“. RTL 2004, 152, 2298; RTL 2008, 10, 120.

Publitseerimata uurimistööd

Eha, M. 2008. Avaliku korra mõiste Eesti õiguskorras. [Magistritöö]. Tallinn: Akadeemia Nord Õigusteaduskond.

Kasutatud kohtupraktika loetelu

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 12. märtsi 1996 otsus Andrei Kreiteri süüdistuses kriminaalkodeksi (KrK) § 113 järgi, 3-1-1-32-96. – RT III 1996, 12, 167.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 10. septembri 1996 otsus Igor Dmitrijevi süüdistusasjas KrK § 195 lg 3 järgi, 3-1-1-89-96. – RT III 1996, 25, 334.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 18. septembri 2003 otsus Silver Tederi väärteoasjas haldusõiguserikkumiste seadustiku (HÕS) § 144 järgi, 3-1-1-102-03. – RT III 2003, 27, 277.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 28. märtsi 2002 otsus Kalle Veike süüdistuses KrK § 17 lg 6 ja § 195 lg 2 järgi ja Marko Polski süüdistuses KrK § 195 lg 2 järgi, 3-1-1-28-02. – RT III 2002, 12, 129.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 10. detsembri 1996 otsus Aleksandr Timofejevi süüdistuses KrK § 195 lg 2 järgi, 3-1-1-134-96 - RT III, 1997, 4, 33.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 16. veebruari 1999 otsus Margus Gorjatæko, Janek Tsilki, Marek Jõgi, Kuldar Kosina ja Jaanus Savasoni süüdistuses KrK § 140 lg 2 p-de 1, 2, 3 ja § 195 lg 2 järgi ning Jaanis Moseni süüdistuses KrK § 140 lg 2 p-de 1, 2 järgi, 3-1-1-17-99 - RT III 1999, 10, 105.

3-1-1-82-07 Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 4. detsembri 2007 otsus Rafael Šarafetdinovi väärteoasjas KarS § 262 järgi, 3-1-1-82-07. – RT III 2007, 45, 359.

3-4-1-16-05 Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 15. detsembri 2005 otsus Tallinna Ringkonnakohtu taotluses tunnistada asjaõigusseaduse rakendamise seaduse § 131 lõike 2 laused 3 ja 5 kehtetuks, 3-4-1-16-05. – RT III 2006, 1, 2.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 15. jaanuari 2008 otsus Larissa Neštšadimova väärteoasjas KarS § 276 järgi, 3-1-1-68-08 - RT III, 2009, 4, 21.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 12. septembri 2007 otsus Helmi Kadaku süüdistuses KrK § 161; § 143 lg 2 p 11 – § 17 lg 6; § 186 – § 17 lg 6 järgi, 3-1-1-31-07 - RT III, 2007, 30, 247.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 17. oktoobri 2002 otsus Pait Kongo süüdistuses KrK § 183 järgi, 3-1-1-81-02 – RT III 2002, 26, 299.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 4. detsembri 2003 otsus Juri Jemeldjaževi süüdistuses KrK § 161 järgi, 3-1-1-138-03 – RT III 2004, 1, 2. 4.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 3. septembri 1999 otsus S. M.-i süüdistuses KrK § 105 ja § 1611 järgi ning I. I. ja P. L.-i süüdistuses KrK § 1611 järgi, 3-1-1-71-96 – RT III 1996, 27, 356.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 18. septembri 2003 otsus Silver Tederi väärteoasjas HÕS § 144 järgi, 3-1-1-102-03 – RT III 2003, 27, 277.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 6. detsembri 2005 otsus Toivo Muuga süüdistuses KrK § 100; § 144 lg 1; § 207 lg 3 p 1 ja § 195 lg 2 järgi, 3-1-1-116-05 – RT III 2005, 44, 432.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 21. mai 2007 otsus kriminaalasjas Jüri Liimi süüdistuses KarS § 263 p 3 järgi, 3-1-1-7-07 – RT III 2007, 22, 181.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 24. septembri 2008 otsus Kristina Kauriti väärteoasjas alkoholiseaduse § 70 ja KarS § 278 järgi, RKKK 3-1-1-50-08 – RT III 2008, 36, 239.

Riigikohtu üldkogu 16. mai 2008 otsus Indrek Eiche karistamises ühistranspordiseaduse § 54⁷ lg 1 järgi, 3-1-1-86-07 - RT III 2008, 24, 159.

Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 11. veebruari 2004 otsus Roza Romanko hagi AS PR Põhjarannik vastu au teotavate ja tegelikkusele mittevastavate andmete ümberlükkamiseks ning au teotamisega tekitatud mittevaralise kahju rahaliseks hüvitamiseks, 3-2-1-11-04 – RT III 2004, 6, 66.

Muud allikad

Mark, M. Päästeameti ametlik seisukoht päästekorraldaja kvalifitseerumise kohta võimuesindajaks KarS § 275 mõistes. Tallinn. 29.04.2009.

Riistan, T. Häirekeskuse töö ning ametnikke solvavate ja tööd segavate kõnede mõju Häirekeskusele. Autori üleskirjutis. Jõhvi. 21.03.2009.

Mesi, M. Häirekeskuse töö ning ametnikke solvavate ja tööd segavate kõnede mõju Häirekeskusele. Autori üleskirjutis. Tallinn. 27.03.2009.

Look, E. Häirekeskuse töö ning ametnikke solvavate ja tööd segavate kõnede mõju Häirekeskusele. Autori üleskirjutis. Tallinn. 27.03.2009.

Rinne, E. Häirekeskuse töö ning ametnikke solvavate ja tööd segavate kõnede mõju Häirekeskusele. Autori üleskirjutis. Tallinn. 27.03.2009.

LISA 1. PÄÄSTEAMETI AMETLIK SEISUKOHT PÄÄSTEKORRALDAJA KVALIFITSEERUMISE KOHTA VÕIMUESINDAJAKS KARS § 275 MÕISTES

Kellelt: "Anni Raigna" <anni.raigna@mail.ee>
Kellele: <maili.mark@rescue.ee>
Saadetud: 27.04.2009 10:46:47
Pealkiri: Üks küsimus

Tere!

Olen Sisekaitseakadeemia Halduskolledži III kursuse tudeng ja kirjutan oma lõputööd teemal „Ametnikke solvavates ja tööd segavates kõnedes väärteokoosseisude tõendamise ja tuvastamise võimalikkus Häirekeskusesse edastatud kõnede näitel“. Palun Teie abi ja seisukohta Karistusseadustiku § 275 „Võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamine või solvamine“ tõlgendamisel. Oma lõputöös olen leidnud, et päästekorraldaja ei ole võimuesindaja ja seega ei kohaldu ka eelnimetatud § päästekorraldajate solvamisele. Selle kohta on erinevaid arvamusi. Paluksin Päästeameti seisukohta, kas päästekorraldaja on võimuesindaja KarS § 275 mõistes või mitte?

Lugupidamisega,

Anni Raigna

Kellelt: Maili Mark <maili.mark@rescue.ee>
Kellele: Anni Raigna <anni.raigna@mail.ee>
Saadetud: 29.04.2009 14:38:43
Pealkiri: KarS § 275

Tere Anni!

esitan seisukoha, kas päästekorraldaja kvalifitseerub võimuesindajaks KarS § 275 mõistes.

KarS § 275 kohaselt karistatakse rahalise karistuse või kuni kaheaastase vangistusega võimuesindaja või avalikku korda kaitsva muu isiku laimamise või solvamise eest seoses tema ametikohustuste täitmisega. KarS võimuesindaja mõistet ei ava.

KarS seletuskirja kohaselt on võimuesindajate puhul tegu otseselt täitevvõimu teostavate isikute vastu suunatud süütegudega. KarS kolmanda jao esimese jaotise paragrahvide üks ülesanne on sätestada vastutus süütegude toimepanemise eest korra kaitsmisega tegelevate isikute suhtes seoses nende teenistuskohustuste täitmisega.

Karistusseadustiku kommenteeritud väljaande kohaselt on võimuesindaja isik, kes talle antud volituste alusel on pädev teostama avalikku võimu ka väljaspool oma organisatsiooni.

*Avaliku korra kaitsmist ei tohi mõista antud kontekstis liiga laialt ja seda võrdsustada avaliku võimu üldise teostamisega, mis teatud osas alati ka avaliku korra kaitsmiseks on mõeldud.

*Antud kuriteokoosseisu teleoloogiliselt tõlgendades tuleb asuda seisukohale, et sellega kaitstakse üksnes seda võimuesindajat, kellel lähtuvalt tema ülesannetest avaliku korra tagamisel on suurenenud oht sattuda kurjategija rünnaku ohvriks, st isik, kes peab oma ametikohustustest tulenevalt füüsilise kohaolekuga tõkestama reaalselt asetleidvaid avaliku korra rikkumisi.

Karistusseadustiku üks autoreid professor Jaan Sootak on veel eraldi juhtinud tähelepanu võimuesindaja mõiste problemaatikale ning öelnud: "Lühidalt öeldes on võimuesindaja selline ametiisik, kellel on õigus ja võim anda korraldusi nendele inimestele, kes pole tema alluvad. Tüüpiline näide on politseinik." Küsimusele, kas ka tuletõrjuja on võimuesindaja on J. Sootak vastanud: "Tuletõrjuja on võimuesindaja siis, kui ta teostab järelvalvet, kui ta teeb ettekirjutuse, et elektrijuhtmed on ohtlikud ja need tuleb välja lülitada."

Kokkuvõttes lähtudes KarS mõttest, seletuskirjast ja õigusteoreetikute seisukohtadest leian, et KarS § 275 mõttes ei ole päästekorraldajad võimuesindajad. Päästekorraldajad ei tegele korra kaitsmisega ning ei pea oma ametikohustustest tulenevalt füüsilise kohaolekuga tõkestama reaalselt asetleidvaid avaliku korra rikkumisi. Päästekorraldajad ei anna korraldusi füüsilistele isikutele.

**Küll aga on päästekorraldajad avaliku võimu esindajad nt haldusõiguse või ka riigiõiguse mõistes. Päästekorraldajad on Häirekeskuses töötavad päästeametnikud. Häirekeskus on

täidesaatva riigivõimu volitustega valitsusasutus. Päästekorraldajad täidavad Häirekeskusele pandud täidesaatva riigivõimu ülesandeid. Päästekorraldajad, kes annavad väljasõidukorralduse päästemeeskonnale, demineerimismeeskonnale või kiirabibrigaadile teostavad haldusorgani nimel avaliku halduse ülesandeid. Ning need väljasõidukorraldused on ametisesed (päästemeeskond, demineerimismeeskond) või ametivälised (kiirabibrigaad).

Loodan, et sellest on abi!

Lugupidavalt

Maili Mark

õigusnõunik

Päästeamet

6 282 019

maili.mark@rescue.ee

LISA 2. INTERVJUU. IDA-EESTI KESKUSE PEAPÄÄSTE- KORRALDAJA TIINA RIISTAN. JÕHVI. 21.03.2009.

Kes Te olete, kellena töötate ja kui kaua olete Häirekeskuses töötanud?

Olen Tiina Riistan töötan Häirekeskuse Ida-Eesti Keskuses peapäästekorraldajana juba 11 aastat.

1. Päästekorraldajate töö Häirekeskuses.

a. Palun kirjeldage mõne sõnaga Häirekeskuse tööd/eesmärke?

Päästekorraldaja töö peaks olema õnnetusteadete vastuvõtmine ja sündmuskohale ressursside väljasaatmine, koostöö politsei ja kiirabiga ning muidugi ka päästeteenistusega. Aga paraku peame tegelema ka info jagamisega - tahetakse teada telefoninumbreid (nt panga klienditeenindust, polikliinikute numbreid, perearstide numbreid, taksonumbrit ja isegi soovitakse meie kaudu tellida taksot, soovitakse tellida lõbutüdrukuid jne). See ei ole Häirekeskuse eesmärk. Eesmärk on aidata õnnetusse sattunud inimesi, erakorralisi haigeid jne.

b. Palun kirjeldage lühidalt päästekorraldajate töö intensiivsust?

Päästekorraldajate valvevahetus, mis kestab 12 tundi on väga pingeline, vastutusrikas ja nõuab inimeselt tugevat pingetaluvust ja enesevalitsemist. Ühe päästekorraldaja kohta 12 tunni jooksul on umbes 38-40 kutset pluss veel kõik muud kõned, mis ei kuulu päästekorraldaja tööülesannete loetelusse.

2. Ametnikke solvavad ja tööd segavad kõned.

a. Kuidas sellised kõned mõjutavad Häirekeskuse (HK) tööd ja kas need kõned segavad HK tööd niivõrd, et helistaja peaks vastutama ja talle peaks määratama karistus? Milline see karistus võiks olla?

Mina leian, et iga sellise kõne tegija peaks saama mingil määral karistatud. Kas siis teha hoiatus või rahaline trahv või panna nad ühiskondliku kasuliku tööd tegema. Loomulikult nad ka mõjutavad HK tööd ja päästekorraldajate tööd. Ei ole just eriti meeldiv kui tuled tööle ja esimese kõne, mis sa vastu võtad, solvatakse sind hingepõhjani nii, et tükk aega ei tahaks

üldse telefoni vastu võtta. Ehkki meid, päästekorraldajaid on õpetatud mitte isiklikult suhtuma sellistesse kõnedesse ja võtta neid kõnesid kui lihtsalt kellegi suhtlemisviisi.

- b. Kui segab, siis mis segab olulisemalt, kas sõimamine ja solvamine või (põhjuseta) liini kinnihoidmine või on mõlemad võrdväärselt segavad?

Häirekeskuse seisukohalt on mõlemad olukorrad olulised ja võrdväärsed.

- c. Kas on teadaolevalt selliseid juhtumeid, kus selliste kõnede pärast jäävad päris abivajajad abita või saavad abi viivitusega?

Kindlasti on selliseid olukordi, sest samal ajal kui segaja on liinil, siis üks paljudest liinidest on kinni ja samal ajal on kindlasti keegi kusagil, kes vahetpidamata helistab, et kutsuda abi tõeliselt abivajavale inimesele või sündmusele. Olen oma tuttavate käest kuulnud kui nad ütlevad, et on üritanud helistada HK telefonile, aga peavad väga kaua ootama enne, kui kõne vastu võetakse. Selline viivitus ei saa olla päästekorraldaja poolt tingitud viga, sest meie reageering telefonihelinalle on 7 sekundit.

- d. Tooge mõned näited „meeldejäävamatest“ kõnedest.

Neid on palju, aga nende näiteid ma tuua ei tahaks, sest tegemist on väga ebatsensuurse sõnavaraga.

3. Häirekeskuse senine praktika tööd segavate kõnede tegijatega

- a. Mida on teinud Häirekeskus, et õigusrikkujad vastutusele võetaks?

Olen kogenud ainult paaril korral, kui juhtkond on reageerinud selliste kõnede tegijate peale. Vähemalt meie Keskuses ja sedagi ainult nende kõnedele, kes on teinud kas siis valeväljakutse tahtlikult või psüühiliselt haige inimese puhul, kes lihtsalt vahetpidamata nii ööd kui päevad helistas ja avaldas oma arvamust Eesti Vabariigi ja presidendi kohta. Kuid ma pole veel kuulnud, et oleks võetud vastutusele sellised inimesi, kes tehes kutset samaaegselt ka sõimavad päästekorraldajat või siis lihtsalt suvalisi helistajaid (reeglina mingi vene nooruk), kes sõimab ropult, omaarust nalja pärast.

- b. Kas õigusrikkujad on saanud karistada ja kui on, siis kuidas? (Kas karistus on olnud õiglane arvestades rikkumise raskust?)

Ilmselt on saanud karistada, meil kahjuks tagasiside puudub. Selle psüühiliselt haige inimese kohta võin vaid nii palju öelda, et tema paigutati haiglasse.

- c. Millised on olnud raskused helistaja kõne kvalifitseerimiseks avaliku korra rikkumiseks ning kas on tehtud erilisi pingutusi, et süüteo koosseis realiseeruks? (Olen kuulnud midagi kõne valjuhääldile panekust, et avaliku korra rikkumise koosseis oleks täidetud.)

Ei oska öelda, sellega tegelevad juba keskuste juhatajad.

- d. Kas te arvate et peaks lisama mingi uue paragrahvi, et isiku(i)d (kergemini) vastutusele võtta saaks või tuleks mõnda olemasolevat täiendada?(Nt KarS § 262, § 275, § 278.)

Kindlasti ja teie poolt välja toodud näide oleks täiesti sobilik selleks.

4. Häirekeskuse toimetulek tööd segavate kõnede tegijatega.

- a. Kuidas käituvad ehk mida peavad tegema päästekorraldajad, kui selline kõne tuleb? Millised on päästekorraldaja võimalused selliste kõnede lõpetamiseks? Kuidas on see organisatsiooni siseselt reguleeritud?

Praktiliselt ei saa päästekorraldaja midagi teha ega ette võtta, sest meie peame käituma nendega täpselt nii nagu iga teise abivajava inimesega ja meil ei ole õigust kedagi kritiseerida või veel vähem ignoreerida. Kui selline kõne ei ole väljakutse siis saab päästekorraldaja lihtsalt kõne katkestada ja telefoni ära panna. Organisatsioonis on see reguleerimata, lähtutakse tööülesannetest ja kohustustest.

- b. Milliseid tõendeid saab HK talletada ja edastada, et isiku saaks vastutusele võtta?

Meie töölaual on olemas kõnede salvestus telefoninumbrinäiduga ja see on ka kõik.

LISA 3. INTERVJUU. PÕHJA-EESTI KESKUSE PEAPÄÄSTEKORRALDAJA EVE LOOK. TALLINN. 27.03.2009.

Kes Te olete, kellena töötate ja kui kaua olete Häirekeskuses töötanud?

Eve Look, Põhja-Eesti Keskuse peapäästekorraldaja, Häirekeskuses töötanud 13 aastat või rohkemgi.

1. Päästekorraldajate töö Häirekeskuses.

a. Palun kirjeldage mõne sõnaga Häirekeskuse tööd/eesmärke?

Päästekorraldaja mõttes on Häirekeskuse töö päästeväljakutsete vastuvõtmine, töötlemine, abi osutamine, ressursside väljasaatmine. Üldisemalt hädaabikõnede vastuvõtmine ja inimeste aitamine. Päästekorraldajad võtavad info vastu, töötlevad, dokumenteerivad, salvestavad. Töö on läinud erinevatesse astmetesse: Tavaline päästekorraldaja, vanempäästekorraldaja, juhtivpäästekorraldaja ja peapäästekorraldaja. Väljakutsed võivad olla erinevad: demineerimisalased, päästealased, kiirabi väljakutsed jne. Häirekeskusest kajastatakse meedias liiga vähe, inimesed ei tea asjast eriti midagi. See tekitab segadust ja pahameelt. Eriti kui silmas pidada seda, et inimesed ei mõista küsimuste esitamise vajalikkust ja seda, et ressursid on piiratud. Üleüldiselt jäetakse ka Häirekeskus alati välja. Kui mingi hea sündmus on toimunud, keegi on abi saanud, pääsenud vms, siis päästjad saavad kiita aga päästekorraldajaid, kellest tegelikult kõik algab, ei saa tunnustust.

b. Palun kirjeldage lühidalt päästekorraldajate töö intensiivsust?

Töö on intensiivne, kõnede hulk on väga suur. Põhja-Eesti Keskuses on töö veel intensiivsem kui teistes keskuses, väljakutseid on väga palju, kuna on palju erinevaid teeninduspiirkondi – Tallinn, Harjumaa, Raplamaa, Järvamaa ja ka saared (alates aprillist). Tööl olles koguaeg räägid, sest kõnesid on ohtralt. Palju on ka tühjasid kõnesid, neid kus lollitatakse, sõimatakse, helistatakse niisama või kogemata. Kõik kõned tuleb registreerida, aga see annab tööd juurde. Enne kui vastu võtsid, selgitasid välja, mis kõnega on tegemist ja tühikõne puhul panid toru ära, siis nüüd tuleb kõik dokumenteerida. Iga üks saab tunnis võib-olla 10 minutit puhata. See on äärmiselt pingeline. Töö intensiivsus oleneb ka hooajast. Kiirabi kutsete puhul loeb libedus, haigused, gripihooaeg jne. Majanduslangus annab tunda - inimesed ei pääse arstide juurde ja helistavad tihedamini ja mitte nii oluliste kaebustega hädaabinumbri. Päästekutsete

puhul on intensiivsemateks aegadeks kuluhoajad, metsapõlengud. Samuti libedatest teedest põhjustatud avariid. Nädalavahetustel on rohkem tööd - kuskil 300-400 kõnet ühe inimese kohta võib-olla. Tühikõnesid on Põhja-Keskuses palju, neid ei tohiks nii palju olla – segavad tööd. Kolmesekundi piires võib päevas olla mingi 500 kõnet – et võtad toru ja panevad ära.

2. Ametnikke solvavad ja tööd segavad kõned.

- a. Kuidas sellised kõned mõjutavad Häirekeskuse tööd ja kas need kõned segavad HK tööd niivõrd, et helistaja peaks vastutama ja talle peaks määratama karistus? Milline see karistus võiks olla?

Oleneb kas tegemist on tühjade kõnedega. Sellisel juhul on tegemist lihtsalt lisaliigutusega. Siis kui tehakse kõne valesse kohta, siis peab päästekorraldaja juhendama. Kuritahtlikuid kõnesid tehakse ka palju, nii laste kui ka täiskasvanute, joodikute, haigete poolt. Neid, kes on sagedased helistajad, kutsume kuldklientideks. Sellised kõned on terroriseerivad. On selliseid, kes lihtsalt tahavad suhelda, kes tahavad pahameelt väljendada politsei tööd (nt ei saa „110“ kätte) jne. Politseile tühja kaardiga ei saa helistada, siis helistavad siia ja lollitavad. Kõikidele kõnedele peab vastama ja vajadusel edasi suunama. Eriti häirivad kuritahtlikud kõned, inimesed, kes helistavad ja teadlikult segavad. Nad segavad HK tööd nii palju et neid peaks kindlasti karistama. Eriti kui osad helistavad ööpäeva jooksul 300 korda. Osad inimesed ei räägi aga koguaeg helistavad, osad helistavad ja räägivad või teevad valemäljakutseid või ajavad lihtsalt haiget juttu. Kes tahavad suhelda, kes suud puhtaks rääkida – riigi, politsei, ametkondade kohta. Minu arvates rahatrahv ei mõju. Meedias võiks kõned avalikustada, see võib-olla mõjub rohkem. Samuti vajaks HK töö rohkem kajastamist kuna inimesed ei tea kui raske on päästekorraldaja töö. Samuti on helistajaid, kes vajavad abi, aga võivad ka sõimama hakata, sest ei saada aru küsimuste esitamise vajalikkusest (manuaali vajalikkusest) jms. Karistus võiks olla kuritahtlikule helistajatele ja karistus võiks iga korraga järjest karmimaks minna ühele inimesele. Inimesed peaksid olema teadlikud Häirekeskuse raskest tööst ja austama hädaabinumbrit. Iga inimene peaks mõtlema enne kui 112 valib.

- b. Kui segab, siis mis segab olulisemalt, kas sõimamine ja solvamine või (põhjuseta) liini kinnihoidmine või on mõlemad võrdväärselt segavad?

Mõlemad segavad. Näiteks, kui tuleb päästesündmus siis peame pikalt sellega tegelema ja tuleb järgmine kõne samalt päästesündmuselt ja siis koguaeg keegi helistab asjata vahele, kõne tuleb igasse lauda ja häirib kõigi tööd. Sellisel juhul sa ei saa oma põhitööga tegeleda. Tähelepanu on kontsentreeritud sündmusele ja vahele tulevad kõned, mis segavad tööd. See

on psüühiliselt kurnav ja raske. Kui saad aru, et inimene on loll, et helistab ja lollitab, siis pole midagi teha, kehitad õlgu. Aga hinge lähevad sellised asjad, kui inimene teeb väljakutse ja siis hakkab sõimama, ei vasta küsimustele, näitab üleolekut, ütleb telefonis, et sa ei ole keegi. Eriti levinud on see venekeelt kõnelevate inimeste seas, kes on väga otsekohesed. Samuti on selliseid helistajaid, kes on kõrgetelt ametikohtadelt ja räägivad üleolevalt. Kui miski tekitab pahameelt, siis näitavad koha kätte, sest ei saa aru miks nii palju küsimusi küsitakse. Tavaliselt ähvardatakse, et kui kohe abi ei saa, siis homme te siin enam ei tööta. Kõige halvemad on need kõned, kus inimene püüab sind halvustada, madalamaks teha, alavääristada. Umbes ma olen tähtis Purjus inimese loll jutt - selle kannatab välja. See ei lähe hinge. Lähevad hinge sellised alavääristavad kõned ja ähvardavad, mis lähevad isiku tasandile. Püüad kõike hästi teha, ja aidata, aga sa ei saa infot, vaid saad sõimata. Need on kõige halvemad ja võtavad tuju terveks päevaks. Inimest peab aitama olenemata sellest, kelleks ta sind sõimab.

- c. Kas on teadaolevalt selliseid juhtumeid, kus selliste kõnede pärast jäävad päris abivajajad abita või saavad abi viivitusega?

Kindlasti on, meil on nii palju tööd ja abi võib jääda saamata. Sama on ka põhjuseta väljakutsete pärast. Osad ütlevad helistades mingeid mõtlematuid sõnu, päästekorraldaja töötleb kõnet, saadab abi välja ja lõpuks tuleb välja, et inimene eksis.

- d. Tooge mõned näited „meeldejäävamatest“ kõnedest.

Kuldkliendid – helistavad õhtuti. Tavaliselt on neil igav ja räägivad, et tahavad suhelda. Ja siis kui Sa temaga ei suhtle, kutsud korrale, siis läheb agressiivseks ja võib hakata valetama, valeväljakutseid tegema, või rääkima, et keegi vajab abi. Mõni tahab lihtsalt koguaeg rääkida, tahtmata vastuseid kuulata. Siis päästekorraldaja seletab, palub, räägib ilusti, et palun ära enam helista, sa segad meie tööd, aga inimene ei saa sellest aru - räägib maast ja ilmast. Ja kui karistada saab, siis helistab ikka uuesti. Üks näide on selline, et üks inimene helistab koguaeg purjus peaga, tal on vaja kuskile sõita ja kutsub endale kiirabi. Kõik kõned tuleb vastu võtta ja töödelda, sest võib-olla vajab inimene tõepoolest abi. Valeväljakutsete puhul peab tegema kiirabi politseisse avalduse.

3. Häirekeskuse senine praktika tööd segavate kõnede tegijatega

- a. Mida on teinud Häirekeskus, et õigusrikkujad vastutusele võetaks?

Paljud kõned, mis on ilma kaardita tehtud, neid ei saa politsei jälitada, sest see on väärtegu.

Häirekeskus peab tegema ööpäevaringselt kokkuvõtte kõnedest, tegema politseisse avalduse.

- b. Kas õigusrikkujad on saanud karistada ja kui on, siis kuidas? (Kas karistus on olnud õiglane arvestades rikkumise raskust?)

Ei saa tagasisidet. Aga tean, et üks purjus kuld klient on plate peale saadetud, kui on õhtuti jälle kõnesid teinud Häirekeskusesse.

- c. Millised on olnud raskused helistaja kõne kvalifitseerimiseks avaliku korra rikkumiseks ning kas on tehtud erilisi pingutusi, et süüteo koosseis realiseeruks? (Olen kuulnud midagi kõne valjuhääldile panekust, et avaliku korra rikkumise koosseis oleks täidetud.)

Ei kasuta, sest valjuhääldi segab päästekorraldajate tööd. Ainult siis kasutame, kui keegi teine kõrvalt tahab kuulata (arst, peapäästekorraldaja vms). Töö on liiga intensiivne, et valjuhääldi peale panekuks, see häirib.

- d. Kas te arvate et peaks lisama mingi uue paragrahvi, et isiku(i)d (kergemini) vastutusele võtta saaks või tuleks mõnda olemasolevat täiendada? (Nt KarS § 262, § 275, 278.)

Põhiline oleks see, et peaks olema ka päästekorraldajal mingisuguseid õiguseid. Näiteks peaks olema õigus blokeerida selliseid numbreid või võiks olla õigus kõne lõpetada. Pean silmas nii segavaid kui solvavaid kõnesid. Päästekorraldaja ametikoht võiks au sees olla. KarS § 275 täiendada võiks täiendada päästekorraldajaga. Tõendid oleks olemas, et karistada, see oleks lihtne.

4. Häirekeskuse toimetulek tööd segavate kõnede tegijatega.

- a. Kuidas käituvad ehk mida peavad tegema päästekorraldajad, kui selline kõne tuleb? Millised on päästekorraldaja võimalused selliste kõnede lõpetamiseks? Kuidas see on organisatsiooni siseselt reguleeritud?

Kuna seadusega pole reguleeritud, siis pole ka sisemiselt. Kõik kõned peab vastu võtma. Kui aru saad, et on lollitamine, siis paned ära. Vahest lased inimestel suu puhtaks rääkida. See, et päästekorraldajal ei olegi erilisi võimalusi selliste kõnede jaoks ajab närvi, sest lõpmatuse ni ei suuda. Inimene peaks ise oma tegude eest vastutama. Päästekorraldaja kannatab alati. Päästekorraldaja pole kaitstud millegi eest ja kõik halb läheb tema kraesse.

- b. Milliseid tõendeid saab HK talletada ja edastada, et isiku saaks vastutusele võtta?

Kõned, tunnistused, väljasõiduprotokollid.

LISA 4. INTERVJUU. IDA-EESTI KESKUSE JUHATAJA MEELIS MESI. TALLINN. 27.03.2009

Kõigepealt, kes olete, kellena töötate ja kui kaua olete Häirekeskuses töötanud?

Asutuse algusest ehk 2005. esimesest jaanuarist. SKA lõpetasin 1999. aastal, siis asusin tööle Lääne-Viru päästeteenistusse op-osakonda ja 1999 sügisel sain maakonna häirekeskuse juhatajaks.

1. Päästekorraldajate töö Häirekeskuses.

a. Palun kirjeldage mõne sõnaga Häirekeskuse tööd/eesmärke?

Häirekeskus (HK) on see koht, kust hätta sattunud inimene saab abi paluda, kus iganes ta kogu Euroopa Liidus (EL) paikneb. Üle EL on sama number - 112. Ühe numbri kaudu saab kõik hädaabiteenused kätte. HK püüab inimestele koostööpartneritega info ja abitelefoni numbreid teadvustada, suunates koormust nendele, et 112 jääks kiiret abivajavate sündmuste tarvis. Eesmärgiks on inimesi teenindada võimalikult hästi. Ja tähtis on muidugi ka numbri kättesaadavus. HK töötab selle nimel ja on ka seda saavutanud, et võimalikult kiiresti saaks seda numbrit kätte. Selleks on ülevool – kui üks keskus on koormatud, siis läheb üle teise. See on selleks, et inimene saaks liinile hästi kiiresti ja igal juhul.

b. Palun kirjeldage lühidalt päästekorraldajate töö intensiivsust?

Päästekorraldajate töö on intensiivne. Sellepärast ta ka 24 tunni pealt 12 tunni peale on praegu läinud. 24h ei suuda ükski inimene sellist vastutusrikast tööd teha. Kui vaadata Jaapanit või Rootsit, siis seal on vahetused veel lühemad (7-9 tunnised). Just see sama intensiivsus ongi see põhipõhjus miks. Kuna sinu kätte antakse hätta sattunud inimese elu ning eksimuse korral on rasked tagajärjed ja väsinuna kipub see eksimus kergemini tulema. Piiratud aeg mõjutab seda intensiivsust ja raskust väga. Reageerimisaeg 1 minut kiiretel kutsetel - see on lühike aeg, arvestades, et inimene helistab šokis ja alustab kõnet nõudega, et saatke abi, rääkimata mis juhtus. Intensiivsusest ka paar numbrit - Ida-Eesti Keskuses on 2-4 töötajat ööpäevaringselt ja kõnede arv päevas on umbes 850 ning kui jagad selle arvu ära, tuleb number suur. Need pole tavalised sõbrakõned, need on ju sellised pingelised olukorra kõned, õnnetusteaded.

Kui palju tuleb selliseid kõnesid päevas, mis segavad HK tööd? Objektiivselt ühte numbrit ei oska öelda. On küsitud, kui palju on aastas püsikliente, kes tüütavad – neid on 2-5. Reeglina tulevad, nädala aega on, on mõned püsikliendid kes on 2 aastat olnud - meie kuulus Tapa klient. Nt Tapa klient, teeb päevas kuni 200 kõnet. Kui vaadata arvu 850, ja seda et 200 on hullu tehtud, siis see on suur protsent. Selliseid hulle on minu töötamise aja jooksul üks olnud. Teised on sellised kes maksimaalselt kuu aega helistavad, umbes 50 kõnet päevas ja siis juhtub midagi või nad saavad aru ja loobuvad.

Mis Tapa hull räägib, mida teeb? Seosetu jutt. Kord räägib presidendist, siis räägib, mida elus on korda saatnud. Vahest mõmised. Viimase nädala teema on see, et on paha olla. Siis käib kiirabi, mis midagi ei tee. Eile käis perearst kohapeal ja nüüd läheb sundravile. Juba korra oli 2 nädalat, aga saadeti koju tagasi ja hakkas uuesti helistamisega pihta. Ida-Virus on ka üks laulja, keda politseiga nii kutsume. Ei saa aru kas ta on naine või laps. Tema on see kes vene keeles koguaeg laulab. Ta on praegu kadunud. Ta oli ka selline, kes tegi 10-20-30 kõnet päevas. See on hästi raske päästekorraldajale, sest neil on niigi palju tööd ja suvalised hakkavad lihtsalt põhjuseta helistama.

2. Ametnikke solvavad ja tööd segavad kõned.

- a. Kuidas sellised kõned mõjutavad Häirekeskuse tööd ja kas need kõned segavad HK tööd niivõrd, et helistaja peaks vastutama ja talle peaks määratama karistus? Milline see karistus võiks olla?

Politseile avaldust me ühe-kahe-kolme kõne peale ei tee. Kui läheb koormavaks, siis oleme teinud. Neid püsikliente peaks igal juhul karistama. Paari kõne peale ei ole tarvis karistada - pigem rääkida emaga, isaga laste puhul. Töösaali jaoks tegelikult on kaks asja - Üks on see, et solvab ja puudutab inimest isiklikult (sõim, ropendamise). See on üks osa. Teine osa on see, et päästekorraldaja püüab teha tõsist tööd ja samal ajal tuleb mõttetu kõne ja tekib selline... oled valmis startima ja siis tuleb naljamees ja omaarust teeb nalja ja siis võib tekkida eelarvamus. Tihti need lollitajad helistavad ilma kaardita. Siis meile näitab telefoni teatud nr - operaatori baasnumbrit. Aga seal võib tulla ka tõsine kõne. See on ohtlik ja paha kuna kõne pead ikka vastu võtma, et selgust saada, et ei vajata abi ja et võib-olla on teine, mitte see püsiklient. Ja muidugi võib juhtuda see, et inimene 200 korda helistab, kindlasti hoiab liine kinni ja need kõned võivad olla väikse viibega või siis reeglina lähevad teisse keskusesse ja ajaliselt vahet pole, aga teoreetiliselt võib keegi abita jääda või abi viibib. See on juba see millele karistamisel saab rõhuda – teised ju kannatavad.

Karistuste osas ei oska öelda, mis. Aga peab olema selline, et lõpetaks ära selle asja. Mõnele piisab kui politsei räägib nendega. Üks lapse juhtum, kus laps lollitas mitu mitu nädalat ja siis kõne sees sai päästekorraldaja aadressi teada. Asi anti politseile üle ja laps läks alaealiste komisjoni jutule. Laste puhul aitab see kui helistame tagasi ja võtab vanem vastu ja räägime neile. Täiskasvanutele see tagasihelistamine reeglina ei aita, kuigi praktiseerime seda.

b. Kui segab, siis mis segab olulisemalt, kas sõimamine ja solvamine või (põhjuse) liini kinnihoidmine või on mõlemad võrdväärselt segavad?

Solvamine puudutab eelkõige inimest. Kui ta helistab palju, hoiab liini kinni, siis puudutab otseselt asutust ja teenust, mida HK peab tagama, aga ei saa seda teha, sest üks asjatab. Päästekorraldaja koha pealt see koormab ja väsitab, tüütab. Jälle see sama number. Ja ükskord võib see inimene ise hätta jääda kui tal on õnnetus, siis võetakse et jälle see sama number. Aga nii ei tohi võtta. Päästekorraldaja ja asutus on tublid, nad reeglina ei suhtu eelarvamusega sellistesse kõnedesse.

c. Kas on teadaolevalt selliseid juhtumeid, kus selliste kõnede pärast jäävad päris abivajajad abita või saavad abi viivitusega?

Ei oska tuua konkreetset näidet. Jama pole olnud. Jällegi see ülevool. Kui ülevoolu poleks, siis Tapa hull jooksutaks meid kokku ja meil oleks mitu näidet juba.

d. Tooge mõned näited „meeldejäevamatest“ kõnedest.

Tüütajad on sellised, kes lihtsalt ropendavad vene keeles. Kui selliseid tuleb 10 ühte, 10 teisse lauda, siis on raske töö. Tuleb teine näide meelde, mis on valeväljakutsega seotud. Poiss tegi Rakvere telefoniautomaadist tulekahjuväljakutse. Päästekorraldaja hakkas kahtlema. Kogemusi palju – tunnetavad ära, kuigi peavad reageerima. Tunnetas ära, et ei ole õige. Teine päästekorraldaja saatis jõud välja, tema saatis politsei, politsei sai poisi kätte ja nii sai jooksult üks asi lahendatud. Aga nende tüütajate, lollitajatega, nendega sai põhinäited ära räägitud - Tapa hull, laulja, sõimajad ja lapsed, kes avastavad, et saab helistada - temaga räägitakse viisakalt ja lähevad mänguga kaasa. Tihti on koolipoolt tausta kuulda.

Tuli meelde, et mida saab teha sellistega? Politsei poolt, kui on valeväljakutse, siis probleemi ei ole. Kui pääste või kiirabi, kes kohal käib teeb avalduse, meie poolt saab salvestuse. Üle 90% on kätte saadud ja karistatud ning usun, et see on töövili, et pommiähvardusi enam ei ole. Meedia kaudu on viidud sõnum, et saad suure karistuse, ja, et asi on tõsine ning keegi ei

taha peale seda enam nalja teha. Tühikõnedega ongi see, et ei ole eriti seda sõnumit ja tundub, et paljud ei teadvusta, mis see tegelikult võib kaasa tuua ja paraku ka karistuse määramine ei ole piisavalt reguleeritud. See vajaks natuke täpsemat seadusandlust, et oleks võimalik karistada. Politsei ütleb Ida poolt, et ei ole võimalik, et ei tohi jälitustoiminguid teha. See on see seaduse pool. Ei tea tausta ja võimalusi, aga nii nad väidavad.

3. Häirekeskuse senine praktika tööd segavate kõnede tegijatega

a. Mida on teinud Häirekeskus, et õigusrikkujad vastutusele võetaks?

Politseile avaldus. Valeväljakutsete puhul need, kes reageerivad; tüütajate ja lollitajate puhul meie. Oleme politseiga koos salvestusi kuulanud. Selle alaealise saime salvestuste tõttu kätte. Ütles aadressi ja oli seal olemas.

HK poolt töösaalist helistab päästekorraldaja ise vahel tagasi. Tapa lollitaja puhul helistatakse ta naise numbril, et tema midagi teeks. Kohalik omavalitsus on nii mõnelgi korral probleemi lahendanud. Vinni vallas sai sotsiaaltöötaja kaudu ühest tüütajast lahti. Tapa hull saadeti omavalitsuse kaudu ravile, nüüd on jälle tagasi. Loodetavasti saadetakse varsti jälle. Omavalitsus on koostööpartner sellistel juhtudel.

Oleme proovinud, et suuname kõne politseisse. Et läheb avaliku korra rikkumine ja korraldusele mitte allumine. Et selle alusel saab politsei karistada. Vahepeal seda tegime, aga jah.. see on selline.. kui see tulemust annab, siis on hea, aga meil pigem ei andnud. Ei ole praktiseerinud. Ühe juhtumiga tegime nii, andsime politseile, aga pole olnud tulemust, ikka helistas edasi. Põhja-Eesti Keskuses on olnud sellega tulemust.

Miks HK nii vähe avaldusi on esitanud? – kaks asja – üks on see, et pisitüütajatega ei hakka tegelema, kuna praktika ütleb, et tulemust ei tule. Oleme 100% andnud sellised juhtumid politseisse, kus tuleb välja telefoninumber või aadress. Eeldus see, et saadakse inimene kätte ja on tulemus. Vahest saab ka nii, et operatiivselt suhtled politseiga, annad kontaktid ja siis politsei läheb ja võib-olla lahendab olukorda. Nt laste puhul. Politsei räägib vanemaga ja ongi korras - pole mõtet bürokraatia pabereid täita. Eesmärk on ju see et tüütaja ära kaoks, mitte see, et saaks politseile avalduse teha.

Kas on nii olnud, et HK ei anna sellepärast asja politseisse, kuna on juba ette teada, et sealt

tulemust ei tule? - enne avalduse tegemist suuliselt räägid üle asja. Sisemas on nii, et kui kui sa näed et tulemust ei ole, siis ei tee. Tapa hullu puhul ikka tuli teha, et noh oleks kõik asjad tehtud. Teisi asju oled üritanud. Kui tahad lahti saada, siis proovid kõike. Ka seda avalduse varianti. See juhtum on juba üle aasta politseis olnud.

- b. Kas õigusrikkujad on saanud karistada ja kui on, siis kuidas? (Kas karistus on olnud õiglane arvestades rikkumise raskust?)

Terved inimesed ei tüüta. Terved inimesed teevad kõnesid täis peaga. Hommikuks on pea selge, siis ei tee enam. Üksikjuhtumite pärast ei ole mõtet avaldust teha ja karistust nõuda. Lahti tahame saada siis, kui korduvalt teevad ja ei saa normaalse jutuga. Tüütajatega on raskem. Seaduses on auk sees. Ei saa jälitada, kui on kaardita helistamine. Kui isik on teada, siis politsei toimetab. Nii kui on kaart välja võetud, siis väärteomenetluse puhul enam ei saa jälitustegevust teha.

- c. Millised on olnud raskused helistaja kõne kvalifitseerimiseks avaliku korra rikkumiseks ning kas on tehtud erilisi pingutusi, et süüteoosseis realiseeruks? (Olen kuulnud midagi kõne valjuhääldile panekust, et avaliku korra rikkumise osseis oleks täidetud.)

Seda võib teha, oleneb kuidas seadust tõlgendada. Kui see annab võimaluse karistada, siis on lihtne korraldada. Samas need tüütajad teevad paarsada kõnet, nii et lõppkokkuvõttes kõiki segab. See on seaduse punktides laveerimine - teeme nii, siis saab karistada. Politsei on tulnud päästekorraldajaid üle kuulama ja selle põhjal langetab otsuse, et segas. Üks lahendus on veel, kuhu EL riigid lähevad ja liiguvad, mis on ka meie tulevik võib-olla - antakse õiguslik võimalus nende helistajate numbrid blokeerida. Praegu ei tohi. Aga kui helistaja muutub tüütavaks, siis blokeerime numbriga ära ja ta ei saa enam helistada. Või nt mingi EL riik tegi nii, et 112 saab helistada ainult kindla numbriga, mitte ilma kaardita, et lollitajad kätte saada. See blokeerimise õigustamine oleks lahendus, aga seda tuleb õiguslikult teha.

- d. Kas te arvate et peaks lisama mingi uue paragrahvi, et isiku(i)d (kergemini) vastutusele võtta saaks või tuleks mõnda olemasolevat täiendada? (Nt KarS § 262, § 275, § 278.)

Tegelikult oleks mõistlik, kui keegi hädaabinumbril päästekorraldajat sõimab, siis see oleks karistatav. Kui päästekorraldaja lisada võimuesindajana, võib kaasuda muid asju, mis tuleneb

võimuesindajast. Hädaabinumbrit 112 pole kajastatud seadusandluses. Euroopa poole vaadates, siis püütakse lahendada ühtemoodi. Mured on ühed. Seda praktikat sealt poolt vaadata. Üks on see blokeerimise teema, minumeelest Inglismaal lubatakse see number kinni panna. Meie ei saa. Politsei paneb viiviseaja – kui 3 minuti jooksul viitsib inimene oodata siis saab 110 kätte. See on töötajate kaitseks tehtud. Meil on ka sellised tehnilisi võimalusi, aga meie ei tee nii. Keegi ei viitsi oodata. Seal on see oht, et kui on pandud aeg peale ja inimene vajab tegelikult abi ning ootabki kolm minutit.

4. Häirekeskuse toimetulek tööd segavate kõnede tegijatega.

- a. Kuidas käituvad ehk mida peavad tegema päästekorraldajad, kui selline kõne tuleb? Millised on päästekorraldaja võimalused selliste kõnede lõpetamiseks? Kuidas see on organisatsiooni siseselt reguleeritud?

Kui telefon heliseb, siis nad ei tea, mis seal on. Numbrist võid vaadata, võib tekkida eelarvamus, et näe lollitaja. Pead vastu võtma, aga kui näed, et seal pole asja, siis lihtsalt lõpetad kõne. Seda on raske täita, eriti kui on 200 mitteasjakohast kõnet päevas. Seal on eelarvamuse tekkimise oht. Reaalsuses võtavad päästekorraldajaid neid numbreid teistmoodi. Üldiselt peab päästekorraldaja alustama kutsetöötlust. Võib selguda kiiresti, et tegemist on lollitamiskõnega. Korrektselt tehes peab päästekorraldaja kõne vastu võtma ja selgeks tegema, millega tegemist ja lõpetama ka korrektselt. See on raske.

- b. Milliseid tõendeid saab HK talletada ja edastada, et isiku saaks vastutusele võtta?

Helisalvestus, protokoll (valeväljakutsete puhul), tunnistajad.

LISA 5. INTERVJUU. ARENDUS- JA VÄLJAÕPPE OSAKONNA JUHATAJA EVA RINNE. TALLINN. 27.03.2009

Kõigepealt, kes olete, kellena töötate ja kui kaua olete Häirekeskuses (HK) töötanud?

Olen arendus- ja väljaõppe osakonna (AVO) juhataja. HK-s olen töötanud 23 aastat. Olen alustanud päästekorraldajana (dispetšerina), peapäästekorraldajana, Põhja-Eesti Keskuse juhataja asetäitjana, juhatajana ja nüüd siis AVO juhataja üle poole aasta.

1. Päästekorraldajate töö Häirekeskuses.

a. Palun kirjeldage mõne sõnaga Häirekeskuse tööd/eesmärke?

Tõenäoliselt on HK töö kujunenud ajaga. Sellepärast, et esialgu kui alustasin, siis sellist mõistet nagu HK ei olnud olemas. See oli päästeteenistuse osa. See teenus eelkõige toetas päästeteenistust, kui sellist. Väga vähe pöörati rõhku sellele, et kellejaoks või mispärast üks dispetšer teenistusse või ellu on kutsutud. Kui meiega liitus kiirabi dispetšerteenistus, siis oli selline ideoloogia kokkupõrge. Kui meie olime tulnud korda armastavast asutusest ehk poolsõjaväelisest struktuurist ja olime harjunud sellega, et korraldused on täitmiseks, siis kiirabisüsteem oli üks suur anarhia ja see vastuolu selle kahe ideoloogia vahel oli ääretult tugev. Meil, kui dispetšeritel ja minul kui peapäästekorraldajal oli väga keeruline seda kahte süsteemi omavahel sulandada. Nüüd 2001, kui asusin Põhja-Eesti Keskuse juhataja asetäitja kohale, siis võin öelda, et murdsime seda mentaliteeti nii HK sees kui ka tegelikult kiirabis. Ehk, et kui täna rääkida seda, mis on HK töö ja eesmärk, siis me oleme ellukutsunud inimeste jaoks neid teenindama parimal võimalikul viisil, kui inimene on otsustanud valida hädaabinumbri 112. See eesmärk, isegi kui me selle täna välja ütleme, siis tõenäoliselt paljude inimeste teadvusesse, kes sellel telefonil vastavad pole vast jõudnud. Võib-olla ma olen ülekohtune, kui väidan, et 2/3 inimesi töösaalides on tõepoolest professionaalid, kes teavad, et meie eesmärk on inimesi aidata, ja 1/3 on neid inimesi, kes tegelikult ei teagi, miks nad HK töötavad ega kannagi neid väärtusi, mida meie organisatsiooni juhtidena kanname.

b. Palun kirjeldage lühidalt päästekorraldajate töö intensiivsust?

Kui nagu tagasi vaadata, siis kõik igatsevad tagasi seda aega, kui kiirabi inimesed tegid kiirabi tööd ja pääste inimesed tegid päästetööd. See oli oluliselt rahulikum aeg. See töö on ääretult intensiivne ja samas ka hästi palju otsuseid nõudev tegevus. Ei piisa ainult sellest, et ma tean

mingit väga kitsast valdkonda. Minu teadmised peavad olema väga head riigi toimimisest üleüldse, sest muidu ma ei saa kõnesid adekvaatselt ära suunata kui need ei puuduta meie valdkonda. Ja teiseks on kaks väga suurt valdkonda – üks on meditsiin ja päästeala, mis mõlemad on väga väga mahukad. Ja kuna tuleb teha HK töösaalides päästekorraldaja tasandil nii palju prioriteedi otsuseid ehk otsustada selle üle, kui raske sündmusega on tegemist või kui kiiret reageerimist vajava sündmusega on tegemist ja teiseks teha ressursi otsused ehk leida õige abiandja, kes on siis lähim või etteantud plaanides kirjeldatud. See nõuab sellist pidevat sündmustega kursis olemist ja jälgimist ja samal ajal ka väga kiireid otsuseid. Ehk et tööintensiivsus kokkuvõtlikult on suhteliselt kõrge, aga ta jaguneb erinevalt nädalapäevade peale, ööpäevaringsesse löikesse ja ka aastaringiselt on töökoormus erinev. Ehk see intensiivsus on selline vahelduv.

2. Ametnikke solvavad ja tööd segavad kõned.

- a. Kuidas sellised kõned mõjutavad Häirekeskuse tööd ja kas need kõned segavad HK tööd niivõrd, et helistaja peaks vastutama ja talle peaks määratama karistus? Milline see karistus võiks olla?

Nii ja naa. Oleneb hästi palju inimesest. Oleneb hästi palju ka inimese enda hoiakutest, samamoodi tema enesehinnangust ja ka koolitusest, mida inimestele pakume. Päris kindel on see, et sellised kõned mõjutavad iga inimest. Ükskõik kui hea ettevalmistus meil on või ükskõik kui hea inimestetundja me ise oleme või kui hea stressitaluvusega me oleme, siis on kindlalt kõnesid mis meid viivad rööpast välja. Ma usun, et need võivad olla ka sellised kõned, kui need hakkavad korduma töösaalis, siis need häirivad inimesi niivõrd, et see võib kallutada nende otsust siin mitte töötada.

Me oleme mitteametlikult sellel teemal diskuteerinud. Üldine hoiak on selline, et kui inimene võtab voli, noh ütleme, et see ei ole nagu mingi selline heatahtlik nali vaid see on ettekavatsetud tegu. Ja ka et see sõim, me ei saa öelda, et kui inimene on purjus siis ta saab endale lubada mida tahes. See ei ole niimoodi. Siis oleks hea küll kui need inimesed saaksid karistuse. Mitte sellepärast, et nad saaksid karistada, vaid et nad mõtleksid selle teo üle järgi, mida nad teinud on, sest kui sellele üldse tähelepanu ei juhita, kui see kõik on selline anonüümne – ärge helistage, ärge sõimake, käituge viisakalt – see ei mõju inimesele. Kui see on personaalne, kasvõi see sama asi, et mind kutsutakse kuskile välja ja minuga vesteldakse nt selle sama hädaabikõne teemal, kas sellel järgneb karistus või ei, aga et see inimene teab, et teostatakse järelevalvet ka tema tegevuse üle kui see on ebaeetiline. Ja noh need kes lausa on

pahatahtlikult väljakutseid teinud või tema eesmärk ongi lihtsalt helistada sellepärast, et meie inimene läbi sõimata. Ma arvan küll et sellised inimesed võiksid karistatud saada.

Mina arvan, et see võiks olla rahaline karistus. Ei pea olema suur karistus. See lihtsalt on nagu see sama, et teda võiks natuke väntsutada, ta võiks oma kõnet kuulata ja ta võiks saada selle eest mõnisada krooni trahvi. Et ta saaks aru, et kas see asi oli seda väärt, et siia helistada ja niimoodi käituda.

b. Kui segab, siis mis segab olulisemalt, kas sõimamine ja solvamine või (põhjusteta) liini kinnihoidmine või on mõlemad võrdväärselt segavad?

Nii ja naa. Kindlasti on periooditi erinevates keskustes selliseid inimesi, on ebastabiilse närvisüsteemiga inimesi, diagnoosiga või diagnoosita, kes teevad HK-sse kümneid kõnesid päevas, sellepeale võib öelda, et see on tohutult väsitav. Kui seda võib-olla talutakse paremini kui sõimukõnet, siis inimestel tekib tüdimus ja inimene muutub tuimaks. Ehk kui sa selle sinule edastatud sõimukõne kaudu saad mingi emotsiooni, mida on võimalik kasvõi välja elada, siis tühikõnede ja lihtsalt helistamiste peale tekib selline jõuetuse tunne. Mõnes mõttes see ei kahjusta, ta hoiab seda liini kinni, keegi tõesti võib-olla ei saa liinile, aga päästekorraldaja, kes on töösaalis, tema niimoodi ei mõtle, sest me teame, et see kõne läheb kuskile kellelegi teisele samal ajal. Aga kui me võtame tunde järjest seda kõnet, mis pole abivajajalt, siis tekib see rutiin, et äkki ma magan midagi maha. Sest mu järgmine kõne võib alata tühjusega, aga kui ma olen päevas võtnud nt 30 kõnet sellist ja ma tean et see on üks ja see sama inimene, siis on väga suur võimalus, et see 31 kõne on tegelikult keegi abivajaja, kes ei suuda minuga kohe rääkima hakata. Et see rutiin on tegelikult see mis tapab.

c. Kas on teadaolevalt selliseid juhtumeid, kus selliste kõnede pärast jäävad päris abivajajad abita või saavad abi viivitusega?

Mina seda ei tea. Tegelikult HK-s on täna see toimiv süsteem, et kõne läheb ära teise keskusesse. Siiski on see tagatis täna, et inimene, kes on hädas tõsiselt, see ikkagi saab abi. Aga enne seda minu praktika jooksul pole sellist avaldust olnud, et pole liinile pääsenud, ta kõnele ei vastatud ja abi jäi saamata. Seda ei saa öelda.

d. Tooge mõned näited „meeldejäävamatest“ kõnedest.

Ma olen nii kaua ära olnud töösaalist, aga kui ma mõtlen, siis üks selline kõne, mis häiris töösaali hästi palju, kui ma Põhja-Eesti Keskuse juhataja olin. Tabasalus oli elumajapõleng. Alkoholi tarbinud inimene selle asemel, et suuta vastata küsimustele, ta oskas ainult sõimata.

Ta andis küll suuna kuhu peaksid päästeautod sõitma, aga edasi ei toimunud mittemingisugust konstruktiivset koostööd HK-ga. See on situatsioon, kus sa tead, et võib olla reaalselt inimesed ohus, rääkimata sellest, et vara on ohus. Aga et inimene on sellises seisundis, et ainus, mis talle meelde tuleb on sõim, nagu see oleks tema permanentne normaalne olek – sõimamine. See on ääretult ebameeldiv sündmus, mis meelde on jäänud. Mäletan oma praktikast selliseid kummituslikke kõnesid, või oligi meil üks selline paberitega hull, kes helistas meile mingi aja tagant kui haiglast välja sai ja edastas meile koode. Ta tegi seda aastaid, me teadsime seda ja siis ta edastas mingi koodi ja lõpetas kõne ära ja siis teadsime, et see periood on alanud, me moraalselt valmistusime selleks. Igapäevaselt pidime kümneid koode vastu võtma.

Üks juhtum, ma ei tea kas see päädis karistusega või ei, aga see oli eelmine või üleelmine aasta, kus Kopli tänavalt tuli kõne, et noored peavad sünnipäeva ja ühele mehele on kirvega pähe löödud, seal on väga raske seisund ja kõne lõpus kui oli kõik täpsustatud, öeldi, et see oli nali. Ja kuna see kõne sattus peapäästekorraldajale, kes on kaua aega HK-s töötanud, andis talle väga konkreetse tagasiside, et tema ei saa lugeda seda adekvaatseks, mida ta lõppu ütles, et see on nali. Ta väidab, et see inimene proovib täna sellel hetkel seda kuritegu varjata. Sinna saadetakse kõik operatiivjõud, sest see kutse on vastu võetud ja kui tõepoolest ei ole seal midagi, siis see inimene peab kandma vastutust. See on hästi ere näide sellest, mismoodi inimene tegelikkuses teeb teo ja ta ei saagi aru, mida ta selleks hetkeks teinud on. Ma loodan, et politsei väntsutas teda korralikult, sest me pöördusime avaldusega politsei poole.

3. Häirekeskuse senine praktika tööd segavate kõnede tegijatega

a. Mida on teinud Häirekeskus, et õigusrikkujad vastutusele võetaks?

Eks me oleme üritanud politsei poole pöörduda. Aga politsei ei taha võtta neid kaasusi menetlusse. Me oleme sellega nagu tõsiselt hädas. Tõmba sa nüüd piir, milline on kaasus ja milline ei ole. Mispuhul me võiksime sinna pöörduda ja mis puhul me ei saa sinna pöörduda? Et me oleme nagu Põhja Politseiprefektuuriga kokku leppinud erinevaid praktikaid, et kui operatiivteenistus on välja sõitnud, siis on kaasus, kui ei ole sõitnud, siis ei ole kaasus. Kui me inimene on helistanud meile korduvalt ja vaatamata sellele, et me ütleme, et ta ei peaks seda tegema kui mingit häda ei ole, siis soovitati see kõne suunata politseile, kus politseiametnik sellele inimesele seda ütleb. Siis nad saaksid nagu menetlustoimingut selle inimese vastu algatada, sest see on korralduse eiramine. Sellega on nii, et me ühendame ära, aga siis tekib küsimus, et milline soov on siis neil tegelikult kaasust enda pinnalt tekitada? See on

samamoodi vaevaline protsess, mis tähendab lõppkokkuvõtteks mitme ametniku ülekuulamist, mis on eriti kohatu, tundub, et ega meil ei ole häid praktikaid. Kui me mingi asja oleme andnud, siis ega me ka väga hästi ei tea kuidas lugu lõppeb. Kui seda asja menetletakse siis iseenesest tahaks teada mismoodi seda tehakse - mida see inimene räägib, miks ta seda tegi? Tagasiside koht on meie jaoks meeletult oluline.

Miks HK nii vähe avaldusi on esitanud? Me ei näe lõpptulemust. Meil puudub seos. Me anname üle selle oma partneritele, kes on head koostööpartnerid, aga me seda tulemust teada ei saa. Ja teine asi, miks me seda ei tee on see, et me oleme saanud eitavaid vastuseid. Me ei võta menetlusse ja järgmine kord sa kaalud, kas on üldse mõtet kui ma saan täpselt selle sama vastuse. Mida me siis vaevame. Ega siis ühe kirja kirjutamine, asjaolude kogumine, kõnesalvestuste selekteerimine. See on kõik aeg. Meie jaoks täpselt samasugune aeg kui me selle materjali ette valmistame. Seetõttu tundub see tühja tööna, miks me teeme seda, parem teeme midagi asjalikku selle asemel.

- b. Kas õigusrikkujad on saanud karistada ja kui on, siis kuidas? (Kas karistus on olnud õiglane arvestades rikkumise raskust?)

Minu teada rahatrahviga. Ma ütlen nii nagu alguses ütlesin, et ma ei teagi kas see peaks ka rohkem olema ja võib-olla võikski olla rahatrahv. Oleneb ka asjaoludeks. Mingiks hoiatuseks ei peaks see olema märkimisväärne, et inimene saaks aru, et niimoodi ei käituta.

- c. Millised on olnud raskused helistaja kõne kvalifitseerimiseks avaliku korra rikkumiseks ning kas on tehtud erilisi pingutusi, et süüteoosseis realiseeruks? (Olen kuulnud midagi kõne valjuhääldile panekust, et avaliku korra rikkumise osseis oleks täidetud.)

Seda politsei meile soovitas, et me võiksime panna. See on olnud arutuse all. Aga selles mõttes see pole hea variant, et meil on palju hädaabikõnesid ja valjuhääldi segab teisi. Seda saad sa teha korra, aga mitte rohkem. Samal ajal võib olla väga pingeline situatsioon, kus ei tulegi üldse välja. Seda saab teha võimalikult rahulikus töösituatsioonis, et ma luban endale sellise asja, et ma panen selle jama üle töösaali käima. Samal ajal on kellelgi vaja logistilisi otsuseid teha, kes võtab rasket tulekahju vastu. See ei ole väga lihtne tegevus. See peaks olema kergem variant meie jaoks.

- d. Kas te arvate et peaks lisama mingi uue paragrahvi, et isiku(i)d (kergemini) vastutusele võtta saaks või tuleks mõnda olemasolevat täiendada? (Nt KarS § 262, § 275, § 278.)

Kui me võtame niimoodi, et tuleb ühendatud Häirekeskus, aastaks 2015 peaks olema loodud. See tähendab seda, et kõik hädaabikõned tulevad ühtsele hädaabinumbrile 112. Kas ta on politsei, merepääste, mistahes muu kõne. Kui inimene valib 112 siis ongi nagu see koht. Võib-olla peaks üldse olema midagi eraldi paragrahv. Muidugi loomulikult võib ka neid laiendada, aga kui me mõtleme seda, et meil on üks hädaabinumber üle riigi, kuhu tehakse teatud liiki kõnesid, kuhu inimesed helistavad tõesti sellisel juhul kui nad satuvad hätta. Kus tuleb neile kõnedele reageerida selliselt, et inimese elu, mis võib olla oletatavas ohus või tema vara, mis on ohus, et see saaks päästetud. Siis äkki võiks olla midagi eraldi, mis kitseneks ainult 112 kontekstile. Sellisel juhul annaks see sellise hoiaku ka ühiskonnale, et see on nagu see telefon, mida kasutatakse ainult sellisel puhul ja kõik see mis tehakse nõ mitteõiguspäraselt saab karistatud. See kahandaks kindlasti ka nõ tühikõnede arvu, kus inimesed ei lukusta oma telefoni, mis valib 112. Sest siis kui ta teab, et see nii on kui see on alla nii kommunikeeritud, siis inimene kogeb seda kui vastutust.

4. Häirekeskuse toimetulek tööd segavate kõnede tegijatega.

- a. Kuidas käituvad ehk mida peavad tegema päästekorraldajad, kui selline kõne tuleb? Millised on päästekorraldaja võimalused selliste kõnede lõpetamiseks? Kuidas see on organisatsiooni siseselt reguleeritud?

Tegelikult meil pole väga konkreetset menetlustoimingut paika pandud. Me oleme päästekorraldajale vabad käed andnud ja oleme pannud ta ka vastutama selle asja eest. Oleks ju lihtsam, kui meil ei oleks hädaabinumber 112, kui meil oleks nagu politseil 110 mis on nõ infotelefon, siis me võime öelda nägemist, me keerame su telefoni kinni või et sellelt numbrilt kõnesid ei võta. Aga see ei ole meie ideoloogia. Ja ei saa olla sellepärast, et HK on olnud oma praktikas selliseid kaasusid meditsiini poolelt, kust inimene on helistanud ja helistanud ja helistanud, seal pole midagi taga. Kiirabi käib kohal ja me nagu satume sellise surve alla ka kiirabi poolt - Miks te saadate meid sinna? Lõpuks kui võtadki seda asja lihtsamalt, mõtled, et ahh jälle see sama, siis tegelikult tuleb välja, et seal taga on väga tõsine ja äge seisund. Sellega on täpselt see sama asi. Et mida me siis teeme? Inimene võib ka mingi hetk sattuda hätta. Selle sama päeva jooksul, selle sama 31. kõne jooksul võib ta tegelikult olla hädas. Siis ongi meie professionaalsuse küsimus - kuulata ära milline tema hääletoon on, kas laulab meile sama koodi või tegelikult on tal meile midagi muud öelda? Ma usun et

päästekorraldajad kasutavad erinevaid praktikaid. Kui ta näeb, et see kõne tuleb, siis kindlasti on inimesi, kes panevad selle kõne ära. Kindlasti on inimesi, kes ei tee seda. Kes kuulavad selle esimese lausejupi ära ja paneb siis selle ära. On ju kaalumisel olnud ka see, et kas panna sinna viivis peale või mitte panna sellele kõnele, et äkki ta loobub. Ideoloogiliselt pole ka see korrektne. Paneme peale, aga kui selle 4 minuti jooksul juhtub midagi sellist, et ta ära sureb. Kes siis vastutab selle eest? Ega see nagu ei ole õige, aga see vastutus on täna päästekorraldajal ja tal ei ole mitte millegagi ennast kaitsta, kui seal mingi probleem tekib.

b. Milliseid tõendeid saab HK talletada ja edastada, et isiku saaks vastutusele võtta?

Ainus mis meil on, mida säilitada saame on inimese hääl. Häält on ju võimalik identifitseerida. Politsei on teinud seda aastaid, et leida neid pommiävardajaid. Tehakse hääleekspertiis. Võimalik on vaadata ka telefoninumbri järgi. Aga see on juba politseimenetlus. Et kuidas ta meie poolt antud info põhjal selle isiku ja selle kõne nagu kokku paneb. Meil läheb ka salvestamisele telefoninumber, kust inimene helistab ja kui on teinud väljakutse, siis ka sellega seonduvalt kõik tegevused – operatiivressurs, mis välja läinud, inimene kes selle vastu võtab. Kõik see salvestub - ma usun, et meil ei teki probleemi sellega, et me saaksime selle inimese kohta mingit tõendusmaterjali nagu kätte. Seda enam, et aasta säilib salvestus ja ülejäänud asjad säilivad igavesest ajast igavesti – andmebaasid või rakenduste info – see on olemas kõik.